
VÄRMLANDS ANOR

2012:3

September 2012 Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening

Årgång 29

Nyeds kyrka. Bilden från Wikimedia Commons

Nyeds kyrka

Nyeds vackra träkyrka från tidigt 1700-tal har under det senaste året rustats upp för 5 milj. kr. För de pengarna har man bl. a. fått ett nytt spåntak och delar av väggspånen har bytts ut.

Karlstads stift lägger årligen ner ca 75 milj. kr på underhållet av sina 175 kyrkor och dryga 800 övriga byggnader, så man kan lätt förstå att det är en grannlaga uppgift att prioritera mellan alla angelägna bevarandeprojekt.

Åke Hörnvist

VärmlandsAnor

Författarna ansvarar för riktigheten i artiklar. Citera gärna VärmlandsAnor, men glöm inte att ange källa! Eftertryck av texter endast med författarens tillåtelse. Redaktionen förbehåller sig rätt att redigera insända bidrag.

ISSN 1400-1047

Upplaga 1600 ex, 4 ggr/år

Ansvarig utgivare
Hans Olsson, Forshaga

Redaktör
Åke Hörnqvist, Lagmansvägen 10, 663 41 Hammarö
Tel 054-52 54 43 ake.hornqvist@hammaro.st

Layout
Olle Andersson, Karlstad

Tryck
City Tryck i Karlstad AB

Föreningsfakta

Föreningen bildades 1983 och har till ändamål att stödja och stimulera intresset för släkt- och hembygdsforskning i Värmland och förena dem som delar detta intresse.

Föreningens adress
c/o Hans Olsson, Virvelgatan 77, 667 34 Forshaga

Organisationsnummer 873201-6897

Medlemsfrågor
Thore Jansson: thore@futureconsulting.se

Medlemsavgift
Medlemsavgiften är 150 kr för ordinarie medlem och 50 kr för familjemedlem (2011) till svenskt postgiro **46 96 60-5**.
Medlemmar i Norge betalar 140 norska kronor + porto 50 norska kronor till norskt postgiro **7877.08.16652**

Hemsida
www.varmlandsrotter.se

Föreningens styrelse

Ordförande Hans Olsson,
Virvelgatan 77, 667 34 Forshaga. Tel. 054-87 29 93

Vice ordförande Kurt Eriksson,
Falkstigen 5, 681 32 Kristinehamn. Tel. 0550-175 29

Sekreterare Gunnar Jonsson,
Älvhagsg. 25, 661 40 Säffle. Tel. 0533-105 59

Kassör Thore Jansson,
Västra Ingersby 101, 686 94 Rottneros. Tel. 0565-602 23

Ledamöter:
Anita Dagmarsdotter,
Horsengatan 66, 654 67 Karlstad. Tel. 054-83 08 87

Anneli Johannesson,
Snoavägen 4, 663 34 Hammarö. Tel. 054-52 13 86

Ann-Greth Carlsson
Gyllenflyktsvägen, 663 33 Skoghall. Tel. 054-51 78 30

Eva Lejrin,
Orrholmsgatan 3, 652 26 Karlstad. Tel. 054-202 21 76

Lars-Åke Salling
Kroppkärrsvägen 97, 654 61 Karlstad. Tel. 054-83 57 52

INNEHÅLL

- 3 **När Arvid försvann - släktgården som blev hembygdsgård**
Carl-Johan Ivarsson
- 6 **Vaktjänst vid norska gränsen på 1600-talet**
Eivor Plantin
- 8 **Mantalslängder - några kommentarer**
Lars Gunnar Sander
- 9 **Oväntade personuppgifter**
Anette Carlsson
- 12 **Den vanartige ynglingen Olof Emtberg**
Pelle Räf
- 14 **Våra sockenombud**
Åke Hörnqvist
- 16 **Två socknar träder fram**
Carl-Johan Ivarsson
- 17 **Ordföranden har ordet**
- 19 **Recension - Huldass hemlighet**
- 20 **Höstprogram 2012**
- 22 **Släktforskarlagarna i Gävle**
Eva Lejrin
- 23 **Ur andra medlemsblad**
- 24 **Antavla 172**
- 26 **Antavla 173**
- 28 **Ny folkbokföring**

Redaktörens ruta

Nära hälften av föreningens medlemmar bor utanför Värmlands gränser. Eftersom jag själv befinner mig i samma situation visavi mina förfäders hembygd, vet jag vilka problem de geografiska avstånden trots allt fortfarande medför.

Jag har delvis löst dem genom att ragga upp en läskunnig person i Härnösand, vilken har nära till därvarande landsarkiv. Dessutom besvarar jag några mycket erfarna släktforskare i min hemsocken. De har gett mig många värdefulla pusselbitar.

Värmlands Släktforskarförening har sedan länge uppmärksammat de här problemen och därför etablerat funktionen sockenombud, som en service till värmlänningar i forskningsringen. Mera om detta på sidan 15.

Manusstopp för 2012:4 är 5 november.

När Arvid försvann – släktgården som blev hembygdsgård

Av Carl-Johan Ivarsson

Olof Andersson (1780-1856) i Djupviken var säkert en av Kila sockens mera välbeställda bönder under 1800-talets början.

Alldeles i början av 1800-talet lät han bygga en ny präktig manbyggnad i två våningar på sin gård i hemmanet Djupviken. Gården kom att kallas för Bockerud och stugan i folkmun för ”Bockestöva”, därav att Olof kallades för ”Bocken”.

Det är troligt, att namnet Bockerud är äldre, eftersom Olof sannolikt inte uppkallade gården efter sitt öknamn utan fick namnet på samma sätt som att bonden på gården Streta i Knöstad kallades för ”Streten” och bonden på Ölserud kallades för ”Ölsern”.

Att Bockerud ganska precis 100 år efter det att stugan byggts blev lämnad alldeles herrelöst, skulle nog aldrig Olof kunna ha föreställa sig. Successionen föreföll tryggad. Olof och hans hustru Maria Nilsson (1775-1835), som kom från Boda i Kila, fick med tiden fyra barn, döttrarna Kajsa, Maria och Greta Stina och slutligen sonen Anders, efter tidens sed uppkallad efter farfar.

Begreppet släktgård är ännu idag förknippat med en påtaglig ära och stolthet hos dem som äger en sådan gård, som då fått någon form av officiell bekräftelse med diplom och i Värmland ofta med släktgårdsvindflöjel från Värmlands Hembygdsförbund. Många tycks tro, att gårdarna alltid

gick i arv från far till äldste sonen, ungefär som i adelns fideikommiss. I verkligheten har det alltid varit mer mångtydigt. Det förekommer förstås, att släktgårdar gått i arv från far till äldste son i flera generationer, men lika vanligt är att arvsföljden gått genom yngre söner och döttrar. De syskon som flyttade från föräldrahem-

Bockerudsstugan på sin ursprungliga plats alldeles före flyttningen till Säffle. Foto Wenzel Carlsbo ca 1930.

met skulle ju också få sina rättmätiga arvedelar.

Så vad hände då på Bockerud i Djupviken? De tre döttrarna blev gifta. Kajsa (1802-1875) med Johannes Pettersson (1802-1868) i Västra Takene, och de kom att bli föräldrar till min egen farfars farfar.

Av Kajsa och Johannes ättlingar finns merparten i Amerika. Tre av deras döttrar med avkomlingar kom att hamna i Moody County, South Dakota och grundade där ett ”nytt” Kila – men det är en annan historia.

Maria (1809-1807) blev gift med Johannes Jansson (1807-1887) i Sätterskog. Deras ättlingar finns både i Sverige och i Amerika. Både Johan-

nes Pettersson och Johannes Jansson kan nog betecknas som storbönder.

Däremot blev den tredje dottern, Greta Stina (1815-1861) inte lika lysande gift. Greta Stinas make Anders Nilsson (1813-1896) verkar ha varit en problematisk person, och 1849 skriver Olof Andersson ”Bocken” ett testamente, där han på grund av sin slösaktige måg låter Greta Stinas lott gå direkt till hennes barn. Sedan får Anders Nilsson köpa gården Sand i Djupviken som flyttas till Sjöhaget längst norr ut i hemmanet.

Inte heller här får familjen ro, utan när maken dör 1861 så får Anders flytta till en undantagsstuga, Fridhem eller Anders Nilseren som för övrigt står kvar ännu idag. Anders står som skräddare och senare urmakare.

Greta Stinas och Anders barn har alltså inte något större arv att förvänta, så

de kom att lämna Kila socken. De som levde till vuxen ålder avled i följande orter: Newman Grove i Nebraska, Madison i Wisconsin, Lunda i Uppland, Sundbyberg och Arvika köping.

När Anders dör 1896 så finns det i princip inget kvar att dela på, och familjen är helt splittrad. Så småningom lyckas det för de flesta av Greta Stinas och Anders ättlingar att få goda liv, och deras ättlingar finns dag mest i USA men också i Sverige – fast långt från Kila och Värmland.

Återstår då sonen Anders Olsson (1817-1883), som blir den som får ta över på Bockerud efter fadern. ⇨

Bockerud delas upp på fem lotter, som fördelas på arvtagarna. En del säljs vidare och blir grundval för flera nya gårdar i Djupviken. Av den tidigare stora gården återstår 79/720 mantal.

Anders gifte sig 1838 med Kajsa Andersdotter från Sandbol (1819-1895). Familjen utökas med tiden med sex barn. Olle Petter (1840-1853) dör ung. Carl (1843-1904) återkommer vi till. Kristina (1848-1886) blir förpantningsägare på Stenbacken i Rud, Kila, och förblir ogift och barnlös. Betty (1854-1933) hamnar i Stockholm, gifter sig med Johan Gustaf Öhlander från Ventlinge på Öland (1856-1905) och blir med tiden bosatt i Frösunda socken i Uppland.

Som änka bor Betty på en lång rad platser i Stockholms närhet, både i Sörmland och i Uppland. Hon slutar sina dagar i Strängnäs, och hennes efterkommande finns mest i Stockholmsområdet, många av dem i Tullinge där flera generationer bott ända sedan 1900-talets början, långt innan orten blev en verklig förtort.

Anders Olssons son August (1857-1934) hamnar också i Stockholmsområdet. Hans hustru Ida Peterson (1871-1907) är från Torsvi nära Enköping och barnen rotar sig i området mellan Stockholm och Södertälje. August Andersson dör på ålderdomshemmet i Hölö socken.

Anders och Kajsas yngsta dotter Matilda (1861-1928) står i Kila som utvandrad till Stockholm men kom i verkligheten att leva sitt liv i trakterna av Söderköping och i den vackra del av landskapet Småland som heter Tjust och vars huvudort är Västervik.

Tillsammans med maken Carl Göran Lilja (1860-1952) från Mem i Tåby socken, så vilar hon på Västrums kyrkogård som ligger i skärgården ca två mil söder om Västervik. Hon och hennes familj kommer att spela en viss roll i berättelsen om vad som hände med Bockerud, så vi återkommer även till dem.

Carl Andersson gifter sig med Augusta Nilsson (1856-1912) från Kilerud och tar 1877 över Bockerud efter fadern Anders Olsson, som med hustrun och de hemmavarande barnen flyttar till Stora Kleven.

I äktenskapet mellan Carl och Augusta föds två barn. Wilhelmina föddes 1882 men dör redan 1884, två år gammal av difteri. Det enda överlevande barnet är sonen Arvid som föddes den 21 juni 1886.

Vi vet inte så mycket om familjens liv under dessa år. Alla som kunde berättat något är för länge sedan borta, och de tycks inte sätta så många spår i de skriftliga källorna.

*Bibeln från Bockerud, nu förvarad på Berget i Östra Takene.
Foto: Carl-Johan Ivarsson*

Den 29 oktober 1904 dör Carl Andersson, kallad "Bocke-Kalle", och Augusta och Arvid blir ensamma kvar på Bockerud.

Den 10 augusti 1905 så försvinner Arvid. Enligt hemmanshäftet *Djupvikens hemman i Kila socken* så cirkulerade "mer eller mindre trovärdiga historier om hur han blev borta". Eftersom ingen av traditionsbärarna från tiden nu är i livet, så får vi nöja oss med detta. I hopp om att hitta något om Arvids försvinnande har Seffle-Tidningen för augusti och september 1905 genomsköts, utan resultat. Mycket av det som stod i tidningen handlade om den pågående unionskrisen.

Idag skulle ett försvinnande av denna karaktär resultera i en polisrapport, men landsfiskalen C. F. Noréus

meddelade i en skrivelse till häradsrätten långt senare i samband med Arvids dödförklaring, "att närstående och grannar verkställt grundliga efterforskningar såväl i det närbelägna vattendraget som i omgivningarna i övrigt, dock utan något resultat. Arvid Karlsson, som ej ansågs fullt normal, tros allmänt ha tagit sig avdaga".

Det enda spår, som ges i Seffle-Tidningens spalter som rör familjen, är från den 11 oktober 1905.

Då meddelas i en annons, att ofentlig auktion skall förrättas på dödsboet efter Karl Andersson fredagen den 13 oktober med början "precis klockan 1 eftermiddagen", och lösöret beskrivs enligt följande: "1 häst, 4 goda mjölkkor, 3 ungnöt, 2 kalfvar, åker- och körredskap för vinter- och sommarbehov såsom plogar, harvar, kärror, slädar, 1 arbetsvagn, 1 stifttröskverk samt inre inventarier bestående af sämre och bättre möbler samt mycket annat, som ej kan uppräknas".

Det enda föremål som helt säkert kan knytas till Bockerud är en inbunden bibel, tryckt 1782 där namnen Olof Andersson, Anders Olsson och Carl Andersson samt Djupviken finns skrivet på pärnarna.

Bibeln finns bevarad hos Inger och Sven Gunnarsson i Östra Takene, Kila. Svens mormor var en kusin till Arvid Carlsson på Bockerud.

Så försvinner spåren av familjen från Bockerud, och makan Wilhelmina tycks ha tagits in på Kristinehamns hospital. När hon kom dit är inte känt, men hon dör där den 23 juni 1912. Som dödsorsak anges: "Svält. Sinnessjuk, vägrat intaga föda". På detta tragiska vis slutar den sista medlemmen av den sista Bockerudsfamiljen sina dagar. Arvid överförs 1909 till boken över obefintliga.

Bockerudsstugan står kvar, tom och övergiven, och Arvid Carlsson står som ägare. Med tiden börjar man alltmer förstå värdet av den stående skogen.

Bilder som togs strax före husets flytt-

ning av fotografen Wenzel Carlsbo visar tydligt hur förfallen stugan var. En god man utses för Arvid, hemmansägaren Gustaf Nilsson i Knöstad.

Begäran om att Arvid skall dödförklaras inkommer till Näs häradsrätt från advokaten Alarik Lindskog i Västervik den 19 september 1925. Lindskog agerar på uppdrag av Carl Anderssons överlevande syskon, Betty Öhlander, Matilda Lilja (med make C. G. Lilja) och August Andersson.

Det tycks vara så att det är Matilda som är drivande, då ju hon är bosatt utanför Västervik. Eftersom Arvid försvunnit spårlöst så måste han efterlysas i Post- och Inrikes Tidningar, naturligtvis utan resultat.

Arvid dödförklaras den 7 april 1927, och som dödsdag antas den 31 augusti 1925. Det viktigaste syftet var förstas att avveckla egendomen. Bouppteckning förrätades den 9 juni 1927 och visade på en behållning av 27.056:10 kronor, varav egendomen 79/720 mantal Djupviken taxerades till 16.800 kronor.

Inga släktingar var närvarande utan dessa representerades av ombud, advokaten Lindskog från Västervik och ombudsmannen N. H. Johansson från Säffle, som representerade Arvids moster Anna Lisa.

Vad hände då med Bockerudsegendomen? Den såldes till just denne N. H. Johansson tillsammans med kompanjonen kvarnägare Anders Gustafsson. De var mest intresserade av skogen, och behöll den i två år, och skogsmarken tillhör numera närbelägna gården Lundinshagen.

Men stugan hade visat sig intressant som hembygdsgård för den 1924 bildade Säfflebygdens Hembygdsförening. Johansson och Gustafsson skänkte stugan till föreningen, och vintern 1930-31 monterades huset ned stock för stock, fraktades vintervägen till Säffle och återuppfördes i Åsalunden på historisk mark intill ett järnåldersgravfält.

Kvar i Djupviken, alldeles intill där Bockerudsstugan en gång stod, finns lillstugan, byggd på 1880-talet av Carl Andersson, ”Bocke-Kalle”.

Hembygdsgården vid Olof Trätäljagatan är alltså kanske ett mer tydligt minne av Olof Andersson, ”Bocken” än om det skulle ha stått kvar på sin ursprungliga plats och blivit den släktgård som Olof måne föreställt sig.

Om Bockerud sålts redan 1905 så hade stugan helt säkert aldrig blivit hembygdsgård. Hade inte ”Bockestôva” blivit hembygdsgård hade det sannolikt inte blivit något utforskande av hans efterkommande, ett forskningsprojekt jag bedrivit sedan 1993 med god hjälp av många intresserade släktingar.

Det har resulterat i att 1175 familjer med efterkommande till Olof nu finns kartlagda i bokform 2007, och arbetet pågår fortfarande.

Så har också ett betydande antal av Olof Anderssons amerikanska ättlingar besökt stugan, vandrat andäktigt genom rummen, föreställt sig sina

förfäders liv i stugan och skrivit sina namn i gästboken. Och många av dem ha också besökt stugans ursprungsbplats i Bockerud, med den vackra utsikten mot sjön Harefjorden och ställt sig frågan varför deras förfäder lämnade denna vackra plats. Så historien kunde ha tagit helt andra vändningar, om Arvid inte försvunnit!

Källor:

Näs häradsrätts arkiv, Värmlandsarkiv: Domböcker AIa:116, AIa:119. Bouppteckningar FII:36.

Kila kyrkoarkiv, Värmlandsarkiv: Husförhörslängder och död- och begravningsböcker.

Seffle-Tidningen.

Djupvikens hemman i Kila socken. En beskrivning av människorna och deras bosättningar. Kila Östra Bygdegårdsförening, Forskargruppen 1989.

Bockerudsättlingar på besök på Bockerudsstugans ursprungliga plats i Djupviken 2008. Cindy Eiserman fotograferar stolpen medan mamma Donna Landsman ser på. Foto Carl-Johan Ivarsson

Vakttjänst vid Norska gränsen på 1600-talet

Av Eivor Plantin

I Sverige har vi inte haft krig på många år.

Mina föräldrars generation upplevde andra världskriget i vårt närområde. Sverige blev inte indraget i det kriget. Jag var för liten för att förstå något av det som hände ute i världen. Mörkläggningsgardiner och ransoneringskort var inget som jag bekymrade mig över. Att pappa kom hem i militäruniform var inget som jag funderade på.

Men går jag några hundra år tillbaka i tiden så var det många svenskar som fick erfa krigets fasor och vedermödor även i Sverige. Jag tänker särskilt på värmlänningarna i Nordmarks härad.

Under 1600-talet, då Sverige var en stormakt, drabbades Nordmarks härad av flera fejder. Sverige var upprepade gånger i krig med Danmark/Norge. Det slöts fred mellan länderna men dessa fredsavtal gav bara en tids andrum innan nya krigsförklaringar gavs.

En av dessa fejder fick namnet Gyldenlöwefejden efter den danske generalen Ulrik Fredrik Gyldenlöwe. Nordmarks härad hade väl knappt hämtat sig efter Hannibalfejden som pågick 1643-1645.

Vid Krabbefejden som pågick åren 1658-1660 drabbades häradet inte så svårt. Det var främst Skillingmark, som fick känna av den fejden. Men vid Gyldenlöwefejden 1675-1679 röjdes det och brändes i de flesta av häradets socknar.

Vid tiden för Gyldenlöwefejden i Nordmarks härad, var det av och till ont om krigsfolk för traktens försvar. Eda skans var uppförd men den rymde inte tillräckligt med soldater. De soldater, som blev förlagda i området blev snart omdirigerade till andra platser, som ansågs viktigare att för-

svara. Det var ju framför allt i Skåne och Bohuslän som man stred.

Då inte krigsfolket räckte till fick man ta hjälp av bönderna i häradet. Bönderna bildade vaktstyrkor och skulle hålla vakt vid norska gränsen. Allt manfolk som var dugliga nog var tvungna att ställa upp. Det kungjordes vid Nordmarks häradsrätt.

Vid sommaringet i mitten av juli 1677 hade rätten tappat tålmodet och klagade över med vilken ”*tröghet och trilskhet*” som en del vanartiga och oförståndiga häradsbor visade vid rekryteringen till vaktstyrkan. De var inte bara ”...*till förarghelighitt och skadelighitt efterdöme, uthan och heela häradt, och kunde henda hela Landet till stoor fara och obotligh skada när the bådhe till wacht och älliast allmenligh sammankomst emot fienden opbådade warda...*”. Av den anledningen blev detta offentligtgjort för allmogen av ”...*häradsrätten själv och hela rätten, samt alla rättsinniga som infunnit sig vid tinget*”. Det skulle utdelas kännbara straff för den som inte löd order. Vid tinget kungjordes de straffsatser som skulle utdelas.

1. Om Wacht:

1. *Den som dröghsamblighen eller intet gör därom båd:*
2. *Den som intet går som han bebådhat bliwer:*
3. *Den som uthskickar otiänligha:*
4. *Den som wikerfrån vachten i förtidh:*
Skola böta hwar en half Rdlr.

2. Om allmenlighitt oppbåd emot fienden:

1. *Den som dröghsamblighen eller intet gör därom båd:*
2. *Den som intet går som han därom bebådhat bliwer:*
3. *Den som då utsender odughlighe:*
4. *Den som därifrån afwiker i förtid:*

Skola böta hwar en Rdlr. Men om fienden anfäller och gör skada, då skola de brottslighe stemmas till ting, der att sakfällas efwad the sigh instella eller ej, eftersom skadan ähr skedder till. Och den som icke har penningar skall plickta med fängelse eller gatulopp.

Det var alltså inte så lätt för manfolket i häradet att komma undan om de blev kallade till vakttjänst.

Länsmannen skulle hålla efter de olydiga och kräva in böterna utan något dröjsmål. Bötesbeloppen som kom in skulle fördelas på följande sätt:

Länsmän som hade det största besväret fick behålla en fjärdedel av allt, sedan ska han fördela de övriga 3 fjärdedelarna så att fjärdingsman, rotemästaren och pantekarlarerna får en fjärdedel och det resterande förunnas sockenmännen som har varit lydiga.

För att få en uppfattning om bötesbeloppets storlek, kan nämnas att man vid denna tid fick drygt en tunna råg för en riksdaler. Det var med andra ord ett mycket kännbart straff.

Detta är en del av den information jag har kunnat hämta ifrån Normarks häradsrätt under tinget 1677 den 16 och 17 juli. Texten är hämtad ifrån Göta Hovrätt – Advokatfiskalen i Värmlands län EVIIAAL:24 (1676-1680) sid 22 och 23.

För att skydda Sverige och Värmland byggdes försvarsanläggningar, så kallade skansar. Eda skans, huvudskansen i Sveriges försvar mot normännen, hade en avgörande roll i kommande krig. Platsen för Eda skans valdes strategiskt, men det var först 1676 som en fast skans byggdes upp. Den byggdes om flera gånger och mellan 1719-1738 var den riksbefästning. Storlek: 190x150m. Vid freden med Danmark - Norge 1814 blev Skansen raserad. Foto: Jan Norrman.

medborgarskolan
Släktforskningskurser

Medborgarskolan Karlstad

Drottninggatan 48

652 25 Karlstad

054-10 21 40

karlstad@medborgarskolan.se

Grundkurs

Lär dig släktforskningens grunder både i teori och praktik.

Start 2012-09-17 kl. 13.00-16.30 7 ggr/1350 kr

Start 2012-09-17 kl. 17.00-20.30 7 ggr/1350 kr

Kursledare: Hans Olsson

Grundkurs 1 vecka

Start 2012-09-10 kl. 13.00-17.00 6 ggr/1350 kr.

Kursledare: Hans Olsson

Läsa gamla handstilar

Lär dig läsa, tyda och tolka gamla handstilar.

Start 2012-09-24 kl. 09.30-12.00 4 ggr/670 kr

Start 2012-11-13 kl. 17.00-19.30 4 ggr/670 kr

Kursledare: Artur Nylin

Mantalslängder – några kommentarer

Av Lars Gunnar Sander

Mantalslängderna är ett utmärkt komplement till kyrkobokföringen, särskilt där kyrkböckerna har brunnit. De ger oss dessutom kunskap längre tillbaka i tiden än kyrkböckerna.

Kammarkollegiets exemplar av mantalslängderna för åren 1642-1820 är utlagda av SVAR på Internet.

För att kunna läsa dessa fordras ett abonnemang. En del årgångar kan saknas, men har man tur kan dessa finnas i länsstyrelsens arkiv eller möjligen i häradsskrivarens arkiv. Dessa förvaras på respektive landsarkiv och är inte skannade eller mikrofilmade. Kopior kan beställas till en rimlig kostnad.

För forskning i mantalslängder får släkt- och hembygdsforskaren utmärkt handledning i Per Clemenssons och Kjell Anderssons böcker *Släktforska Steg för steg* och *Hembygdsforska Steg för steg*.

Den som vill fördjupa sig mer i ämnet kan dessutom läsa Gösta Lexts *Mantalskrivningen i Sverige före 1860* eller Holger Wichmans *Mantalslängderna i Kammararkivet*.

Jag skall därför här inte försöka mig på någon heltäckande redogörelse för mantalslängder utan hänvisar läsaren till nämnda skrifter. I stället tar jag upp några saker som inte framgår av i varje fall Clemensson-Anderssons böcker.

Mantalslängderna är upprättade socken för socken. Men det är inte alltid som de strikt följer sockengränserna. Vid bruken skrev bruksbokhållarna mantalsuppgifter över de anställda och deras familjemedlemmar som

underlag för mantalskrivningen.

Hade man då t ex kolartorp eller gruvor i en grannsocken så tog man också med de anställda som bodde där.

Inom en landsbygdsocken är mantalslängden uppdelad i tre delar: skatte, krono och frälse.

Det är inte alltid rubriker är utsatta för de olika delarna. Alla tre typer av gårdar kan finnas i en och samma by som således då är representerad på tre olika ställen i längden.

På 1700-talet fick många kronobönder möjlighet att köpa hemmanet som de bebodde. Sådana köp kan man spåra i de fall där en gård ena året är registrerad i mantalslängden som kronohemman och påföljande år som skattehemman.

Husförhörslängderna täcker vanligen perioder om fem år men ibland också mer än fem år.

Om en son tagit över hemmanet som husbonde efter fadern någon gång under perioden, så framgår detta vanligtvis inte i husförhörslängden. Mantalslängden avslöjar däremot vilket år som ny husbonde har trätt till.

Adelsmän med hushåll, soldater och fattighjon var befriade från mantalspenningen och påstås ej finnas med i längderna före 1750-talet.

Min erfarenhet är dock att dessa kategorier visst finns med i de äldre längderna men liksom i de senare ej är inräknade i debiteringsunderlaget. Hos adelsmannen var hela hushållet skattebefriat. Men på soldattorpet var det bara soldaten själv som var

befriad. Hans hustru och eventuella hemmaboende vuxna barn var skattepliktiga.

I längdens anmärkningskolumn kan man finna diverse kommentarer som inte står i husförhörslängden: sjuk och bräcklig, ofärdig, sängliggande, huvudsvag, krympling, döv, avskedad soldat mm.

Fram till år 1841 skulle mantalspenning betalas för varje vuxen person mellan 15 och 63 år.

När åldersuppgifter saknas i kyrkbokföringen kan alltså mantalslängderna vara till viss hjälp. Men det är inte alltid så. Om t ex en dotter i familjen dyker upp första gången i mantalslängden, kan man då vara säker på att vederbörande är 15 år?

Nej, hon kan ha flyttat hemifrån som piga till någon annan gård redan som 13- eller 14 åring och sedan återvänt till föräldrahemmet i 20-årsåldern.

Om mantalslängden för en gård t ex upptar bonden Per, hustrun och dottern Karin, så är det inte alldeles säkert att dotterns fullständiga namn är Karin Persdotter. Hon kan nämligen vara dotter till hustrun i ett tidigare äktenskap med någon som inte hette Per!

Slutligen kan nämnas att jag i vissa mantalslängder under 1700-talet har funnit uppgifter om vart föregående bonde har flyttat i de fall ny brukare tillträtt ett hemman. Detta är naturligtvis värdefull information för släktforskaren eftersom flyttningslängder vanligtvis saknas för den tiden.

Oväntade personuppgifter

Av Anette Carlsson

Sedan många år har jag arbetat med att systematiskt gå igenom alla notiser om födde, vigde och döde i Väse socken fram till 1750.

Jag börjar närma mig slutet och har nu insett att jag har hittat en hel del intressanta fakta som kan vara svåra för andra att hitta. Ibland får man information lite indirekt och från en helt oväntat håll. Därför har jag här samlat några små korn av det jag har fått fram. Jag hoppas att någon hittar något oväntat och har nytta av det här.

Christian Winter och Susanna Doublet

Bland de som var anställda på Hammars säteri kan man hitta flera personer som är födda utanför Värmland. Många stannar några år för att sedan flytta vidare. Här hittade jag Christian Winter (1701-1776) och hans fästmö Susanna Doublet (1703-1784).

Christian Winter är befallningsman på Hammar åren 1725-1728. Han är så modern att han har med sin sambo, jungfru Susanna Doublet. De gifter sig sedan 1728 i Väse kyrka.

Jag har lyckats få reda på att Christian Winter och Susanne Doublet båda är från Gotland. Christian är född 1701 i Grötlingbo socken på södra Gotland. Han är son till länsmannen Christian Winter och hans hustru Magdalena Langh. Han har fyra syskon varav brodern Adam blir länsman efter fadern.

Susanna är också född i Grötlingbo 1703. Mer har jag inte lyckats få fram om henne.

Christian och Susanna får fyra barn tillsammans, varav det äldsta är dödfödd. De bor i Roes i Grötlingbo. Så småningom blir även Christian länsman efter brodern Adam.

Christian Winter och Susanna Doublet finns väl dokumenterade på Gotland. Men att de bodde fyra år på Hammar i Väse måste man nog hitta från det här hållet. Inte heller deras vigselnotis kan vara lätt att hitta.

Beata Pilträ

I Väse får Anders Gabriel Örberg (1707-1771) tjänst som klockare 1756.

Han flyttar in från Trossnäs i Nors socken och han har med sig hustrun Kajsa Gadd och barnen Elsa (f 1737), Jean (f 1741), Maria (f 1744), Gabriel (f 1747) och Lisa (f 1754). De flyttar in i Klockargården och bor där tills Anders Gabriel dör 1771.

Anders Gabriel hade ett brokigt liv innan han kommer till Väse. 1729 fick han ansvaret för kronouppbörderna i Nordmarks härad och senare även i Fryksdals härad. Därefter arbetade han som biträde åt kronolänsman Nils Wahlenberg. När Nils Wahlberg dör får Anders Gabriel ta över tjänsten i några år. Men han säger upp sig och börjar som informator.

Han bor på flera ställen i västra Värmland. Några år bor han i Silbodalen och sedan i Köla. Av någon anledning splittras familjen och Anders Gabriel och sonen Jean bor först i Köla där Anders Gabriel är bokhållare hos brukspatron Linnart Magnus Uggle i Adolfsfors, och sedan hos brukspatron H Fredrik Uggle i Trossnäs. 1756 fick han tjänsten som klockare i Väse där familjen strålade samman igen.

Det som är ovanligt är egentligen varken Anders Gabriel eller hans hustru Kajsa. I Anders Gabriels dödnöte står hela hans liv beskrivet och även hans föräldrar och det är de som är intressanta i det här fallet.

Anders Gabriel är son till Johan Örberg och hans hustru Beata Pilträ. Johan Örberg är kronobefallnings-

man och häradsskrivare i Örebro. I mantalslängden kan man se att de är skrivna "sunnan bron" (söder om bron). I dödnöten står också att modern är Beata Pilträ, dotter till borgmästaren Pilträ i Örebro.

Det är här det intressanta börjar. Efter flera sökningar på internet hittade jag borgmästare Lars Månsson Pilträ i Örebro. Lars var gift två gånger och fick fyra barn med första hustrun och två med andra. Men det finns inga noteringar om dottern Beata.

I husförhörlängderna finns hon upptagen i hushållet, men enbart som jungfru Beata. Man måste veta att hon är en dotter i familjen för att kunna sätta in henne i sammanhanget.

Det här är ytterligare ett fall där man får informationen från ett annat håll. Beata är troligen en okänd dotter till borgmästare Lars Pilträ. Tack vara att hon i dödnöten står angiven som dotter till borgmästaren kan man sätta in henne i rätt sammanhang.

Eftersom hon här född i mitten av 1600-talet finns det av förståliga skäl inte så många källor som leder till hennes namn "rätt" väg.

Adjutant Johan Sparin

I Väse kyrka den 15 maj 1683 döptes ett litet barn. Fader är adjutant Sparin hemmahörande på Hovlanda. Men på Hovlanda bor ingen familj Sparin. Där bor befallningsman Joen Ekman. Vem är då denne adjutant Sparin?

Det visar sig att Joen Ekmans dotter Elisabet Carlgren bor i Stockholm där hon är gift med en Johan Sparin (1656-1704). De gifter sig 1680 troligen i Stockholm. Det första barnet (som jag känner till) är född 1683 i Väse. Kanske hade hon redan fått ett barn som dött eller fött ett dödfött barn.

Men när hon 1683 ska föda reser hon hem till föräldrarna på Hovlanda.

Där föder hon ett barn som inte har något namn i födelseboken. Kanske dör det tidigt, men det finns inte med i dödboken för Väse.

När jag sökt på internet har jag stött på familjen Sparin och uppgifter om både Elisabeth Carlgren och föräldrarna Jon Larsson Ekman och Anna Jostsdotter. Det står däremot ingenting om Väse. Inte heller är detta barn upptaget hos någon forskare. Det gör att jag tror att det dog tidigt.

Släkten Sparin är också väl dokumenterad och Anna Catarina och hennes föräldrar är namngivna. Men kopplingen till Väse saknas och detta okända barn finns heller inte med.

Anna Ernestdotter Höffner

Anna Ernestdotter (1658-1692) hittar jag i en dödnöts. Anna är gift med Olof Algotsson (1654-1716) i Sätång, Väse. De hinner få tre barn innan Anna dör 1692. I dödboken står det att hon föddes i Fryksdalen av förnåma föräldrar 1658.

Efter en del efterforskningar hittar jag Ernest Höffner och hans hustru Maria Rackow. Ernest är löjtnant vid Närke-Värmlands regemente och bosatt på Prästbol i Fryksände.

Det verkar som om fyra av de fem barnen är kända och jag tror att Anna kan vara det femte barnet. De andra barnen är Ernest född 1654, Mårten född 1658, Kristian och Elisabet/Lisken. Anna passar bra in i den barnaskaran då hon uppges vara född 1658 i Fryksdalen.

Aliken Möller

De första ledtrådarna jag hade var en födelsenöts och en vigselnöts i Väse kyrkböcker.

1696 föddes ett oäkta barn på Hammar i Väse. Fadern var välborne överstelöjtnant Arvid Soop (d 1719) bosatt på Hammar och modern Alliken Jönsdotter Möller (d 1713) även hon på Hammar.

Att fadern erkände barnet förstår man av att han står nämnd i döpnötsen. Två år senare, 1698 gifter sig Aliken Möller med Johan Gavelholm.

Sedan finns inget mer att hämta i kyrkböckerna för Väse.

Aliken hittar jag sedan på Holma säteri i Brastads socken, Bohuslän. Där bor hon med sin man Johan Gavelholm (1670-1740) och paret får flera barn tillsammans. Information om Johan och Alikens liv och om deras ättlingar finns i boken *Stångnässläkter 2* av Nils Lindbergh (1987).

Men hur hamnade hon i Bohuslän och vem är Johan Gavelholm? För att få svar på det får man titta lite närmare på ägaren av Hammars gård i Väse, greve Arvid Soop. Arvid Soop var gift med Anna Elisabet von Aschenberg vars fader Rutger von Aschenberg bodde på Holma säteri i Brastad.

Rutger von Aschenberg hade en inspektör som hette Johan Gavelholm. Johan är född i Gävle omkring 1670 och hans föräldrar var Hans Gavelholm och Anna Gadd.

Att giftet mellan Aliken Möller och Johan Gavelholm var ett arrangerat äktenskap behöver man nog inte fundera flera gånger på. Aliken fick ett oäkta barn tillsammans med greve Arvid Soop. Kanske var hon hans frilla. Hustrun Anna Elisabet dog 1686 och hade bott de sista åren på Stora Kåltorp i Västergötland.

Bland Sveriges regenter var det sed att gifta bort sina frillor med ståndsmässiga män. Kanske var seden den samma bland adeln.

Två år efter att Arvid Soops oäkta son föds i Väse står bröllop mellan modern Aliken Möller och inspektör Johan Gavelholm från Holma.

Men vem Aliken Möller var och hur hennes liv såg ut innan hon kom till Väse vet jag inget om. Kanske kan jag få hjälp av någon läsare. Aliken bor i Väse åtminstone 1683 då hon är fadder vid ett barndop. Hon är jungfru på Hammar tillsammans med andra unga flickor.

Margareta Mårtensdotter Gijse

Margareta Mårtensdotter var född 1655 av prästföräldrar i Ölme härads klockargård. Hon gifter sig 1680 med dåvarande linvävaren Sven Björsson och de får sju barn tillsammans. Hon blev änka 1725 och dog själv 1727 i Lövås i Väse, allt enligt hennes dödnöts.

När man hittar någon av prästsläkt vänder man sig ganska snart till herdaminnet för att se om man kan hitta något där. I alla fall gör jag det.

Men den här gången gick jag bet. Det stämde, men ändå inte. I Margaretas dödnöts kallas hon Margareta Mårtensdotter Wising och det fanns en präst i Ölme med namnet Wising.

Östanus Haquini Wising var klockarpräst i Ölme vilket innebär att han hade tjänsten både som präst och som klockare. Han bodde i Ölme härads klockargård. Enligt herdaminnet var han gift två gånger och hade sex barn.

Han hade bl.a. en dotter med namnet Margareta som troligen var gift med Olof Persson Hofman och en annan med okänt namn som var gift med linvävaren Sven Björsson i Björkåsen i Ölme. Det stämmer, men ändå inte.

Nu har jag forskat lite mer och fått fram följande fakta. Margareta Mårtensdotter var inte dotter till kyrkoherden Wising utan till en av hans företrädare Martinus (Mårten) Bernhardi Gijse. Prästen måste ha blandat ihop prästerna i grannsocknen när han skrev dödnötsen till Margaretas man.

I Margaretas dödnöts står inget släktnamn bara Mårtensdotter vilket får mig att tro att hon inte använde det. Enligt herdaminnet var Mårten Gijse borgarson från Brätte (Vänernborg).

I herdaminnet ska alltså följande rättas: Den dotter utan namn som finns under Östanus Haquini Wising ska plockas bort.

Hon ska istället skrivas in under Martinus Bernhardi Gijse. Hennes namn är Margareta Mårtensdotter och hon är gift med linvävare Sven Björsson i Björkås som ligger i Väse och inte i Ölme.

Det här är några av alla de personer som passerat Väse genom åren. Några av dem har jag mer information om än det som står i den här artikeln. Om någon är intresserad får ni gärna höra av er till mig. Kanske kan vi utbyta information.

Min mejladress är:
691carlsson@telia.com.

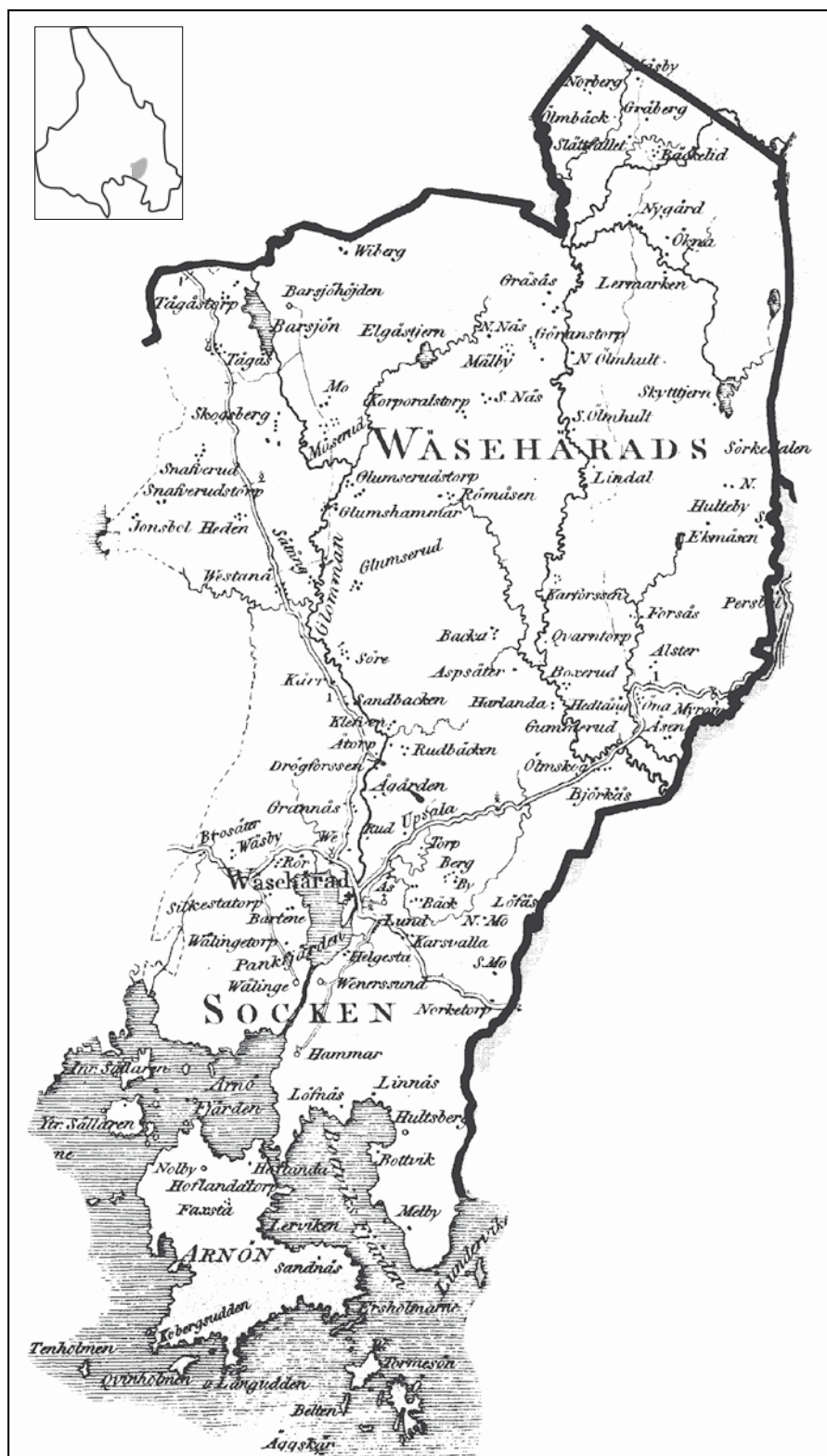

<http://idahlgren.scienceontheweb.net/Hermelinweb/index.htm>

Ingvar Dahl har scannat "Hermelins Värmlandskarta" och har på sin sida följande kommentar:

"Friherre Hermelins karta över Värmland, upprättad "efter nya astronomiska observationer och geometriska mätningar" år 1808, "författades" av C P Hällström, en av Hermelins nära medarbetare.

Ursprungligen verkar den ha utarbetats i två delar och den angivna notisen "rättad och tillökt" 1846, gäller uppenbarligen främst den södra delen av landskapet. Senare utgavs den som faksimiltryck i skala 1:200.000, graverad av C G Lundgren.

Ur friherre S.G. Hermelins Värmlandskarta från 1808.

Som grund för de här inscannade kartorna ligger en tryckt reproduktion från Generalstabens litografiska anstalt, Stockholm 1972. (Efter inscanning har kartorna i några fall retuscherats lätt för större tydlighet)."

Den vanartige ynglingen Olof Emtberg

Av Pelle Räf

I Karlstads kämnärsrättsprotokoll hittar man ett och annat udda och avvikande mål som genast fångar intresset. Text följande ärende, som var uppe på rådstugan 5/6 1810. Kanske bör det läsas av nutida potentiella värstingar och inte bara av stadgade släktforskare, som vill veta hur man i början av 1800-talet avstraffade minderåriga.

Kämnärsrätten sammanträdde under ordförandeskap av den blivande borgmästaren, skåningen Andreas Florman (1778-1857), med handskmakaren Johan Falk (ca 1754-1819) och skraddaren Jonas Hellbom (ca 1766-1823) som kämnärer eller bisittare:

”Till denna dag war fjortonårige Goßen *Olof Emtberg* af Herr Rådmannen och *vice Stadsfiscalen A: F: Neuman* inkallad, för att han flere gånger, då Allmogen inkommit på Torget med frugt och *Potatoes*, sönderskurit Säckarne och derur tagit frugt, samt deß utom ständigt fört oljud på Gatorna, och gått så långt i wanart, att när Pigor kommit gående, har han tagit under kjorttlarne på dem, hwilket alt ej mindre af *Olof Emtberg* ärkändes än äfwen af Stads Betjänterne intygades;

Och som det uplystes, att Gossens Föräldrar äro aflidne; Så anbefaldes Swinfogden *Mörk*; att i Åklagarens närwaro med Ris i Rådstufwu dörren aga *Olof Emtberg* för ofwannämde wisade wanart.”

Åklagaren som skulle intyga att den troligen skamligt offentliga risbastun verkligen ägde rum, var naturligtvis identisk med vice stadsfiskalen Axel Fredrik Neuman (1746-1825), en rådmansson från Vänersborg som studerat i Lund. Exekutör var den f d fotjägaren numera svinfogden

Anders Larsson Mörk (ca 1750-1820), som lär ha varit född i Norge. Han titulerades också brofogde, men hans huvuduppgift tycks ha varit att stävja ”den ohyggelige oordningen” att svin strök omkring på gatorna. Där om berättar Lars Dalgren åtskilligt i andra delen av stadens historia, bl a att Mörk varnades av ’stadsmakten’ för att ha utövat dålig svinkontroll år 1807. Men svinhugg går som bekant igen! Mörk kunde själv åtala Britta Katarina Ljung (ca 1762-1810) för lösgående svin 7/6 1810, ett par

Andreas Florman 1778-1857.
Ordförande i kämnärsrätten som dömde den vanartige ynglingen Olof Emtberg.

månader innan hon avled som änka efter rådmannen Gustaf Nildman d y (1742-1809).

Hur gick det då för den vanartige Olof senare i livet? Först måste konstateras, att kämnärsrättens påstående att han var föräldralös, var en halvsanning. Ty modern Elin Ersdotter (ca 1756-1819) levde. Hon hade gift sig 12/4 1795 som änka med fältjägaren

Brynte Olsson Emtberg (f 1762 i Eda) och fött honom sonen Olof 3/11 samma år. Fadern hade dött av feber i staden 18/2 1809 som avskedad fältjägare, även titulerad arbetskarl och dräng i husförhörlängder.

Sonen Olof slog in på faderns militära bana och tog i tjugoårsåldern värvning som trumslagare vid Fältjägarna och dåvarande kaptenen Carl Gustaf Fleetwoods (1794-1855) kompani. Han fick då ändra sitt namn till Blixt och uppgavs i rullorna ha skomakeri som hantverk. I regementets generalmönsterrulla 1825 är dock trumslagaren Olof Blixt antecknad som avskedad och en artonårig Nils Blixt insatt i hans ställe. Namnet knöts tydligen till befattningen.

Olof Blixt bodde dock kvar i Karlstad, där han titulerades *stadstrumslagare* 1825-45. Han blev därmed den troligen siste i den långa rad av dessa stadens obetydliga tjänstemän, som funnits åtminstone sedan början av 1700-talet. Några av dem är nämnda i *VärmlandsAnor* 2010:3 s 10-13.

De kyrkliga myndigheterna fick anledning klanka på Blixtens uppförande även som vuxen. På anmärkningsraden i husförhörlängder läses nämligen att han 8/4 1827 blivit dömd till uppenbar kyrkoplikt, sedan han uppträtt drucken under gudstjänst i domkyrkan.

I stadsförsamlingens vigselbok upplyses vi dessförinnan om trumslagaren Olof Blixts giftermål 3/6 1816 med Maria Sundberg (ca 1776-1886), en piga från Sunne. Åren 1816-1828 föder hon fyra barn, varav två dör i unga år.

Sonen Johan Blixt (1828-1858) blir emellertid handelsman men avlider tämligen ung på Serafimerlasarettet i Stockholm. Då bouppteckning förrettas i Karlstad 10/9 1858 överstiger skulderna tillgångarna. Närmsta ar-

vinge är ”ett med Pigan Brita Majja Nilsdotter under Äktenskapslöfte sammanafadt barn, Sonen Anton”. Lille Anton dör i april året därpå. Brita Maja uppges vara född i Gillberga 1822 och lär flytta till Stockholm 1865.

Stadstrumslagarens dotter Maria Kajsa Blixt (1816-1908) förunnas ett långt liv som ogift. På 1860-talet försörjer hon sin gamla mor Maria och dottern Ida Amalia Borgstedt (1850-1921) som tvätterska hos självaste änkebiskopinnan Margareta Charlotta Agardh (1796-1868), född Lindschough.

Ingen fader till Ida Amalia är antecknad i Karlstads födelsebok. Det finns dock mer än ett skäl att misstänka handelsbetjänten Jonas Borgstedt (1816-1858). Ida Amalia gifter sig 1873 med en handelsman Leonard August Larsson (1839-1919) från Botilsäter och flyttar samma år med honom till Arvika. Betydligt senare återfinns vi dem i Motala, där Maria Kajsa Blixt dör 1908 som f d kokerska. Hon har då fått flytta till dottern och mågen efter att ha varit antecknad som bosatt åtskilliga år i Karlstad i luftsロットet ”Husvillan”, en överskrift på flera sidor i husförhörslängder.

Med sitt flicknamn förvanskat till Bergstedt avlider därefter Ida Amalia 13/8 1921, i Arboga liksom maken. Då har morfar Olof Emtberg/Blixt dött för länge sedan i Karlstad, närmare bestämt 28/8 1850 som f d trumslagare stilenligt av slag.

Saxat från styrelsen

Trots att sommaren inte – förhoppningsvis – är över, så har styrelsen haft ett styrelsemöte den 9 augusti.

Den här gången på Bergsgården i Skived.

Innan styrelsemötet hade Hans Olsson, vår ordförande, ordnat med lite annat: först en information av Gunnar Jonsson om geocaching, en typ av orientering med hjälp av GPS – undrar om jag är teknisk nog att klara av något sådant – kul verkade det i alla fall.

Vi tittade på slussarna i Skived och fick information om laxfiske i Klarälven. Och tänk, vädret var på vår sida med lite sol och uppehåll – något vi minsann inte varit bortskämda med denna sommar.

På styrelsemötet gick vi igenom sommarens aktiviteter, av vilka vi nu klarat av bl a Klarhälja, kulturveckan i Sunne, släktforskardagen i Borgvik och marknaden i Forshaga, med lite olika framgång, till viss del beroende på vädret.

Vi diskuterade givetvis en del om i vilken utsträckning vi ska engagera oss i framtiden. Detta får ju ställas i proportion till vad det kostar oss att delta. Vi kan konstatera att vid de arrangemang där vi synt i annonsering så har vi fått mycket besök. Alltså är det viktigt att vi talar om att vi är med.

Vi kan också konstatera att föreningen har en god ekonomi, mycket tack vare allt ideellt arbete, inte minst med VKBR2, som vi fått in en hel del pengar på.

En del av våra medlemmar har svårt att hålla reda på lösenordet till våra medlemssidor på VärmlandsRötter. Ändå är det ju så att detta står på adressetiketten på varje nummer av VärmlandsAnor. *Så, snälla ni släng inte omslaget förrän ni tagit reda på lösenordet!*

Apropå VärmlandsAnor så kunde redaktören konstatera att upplagan måste ökas.

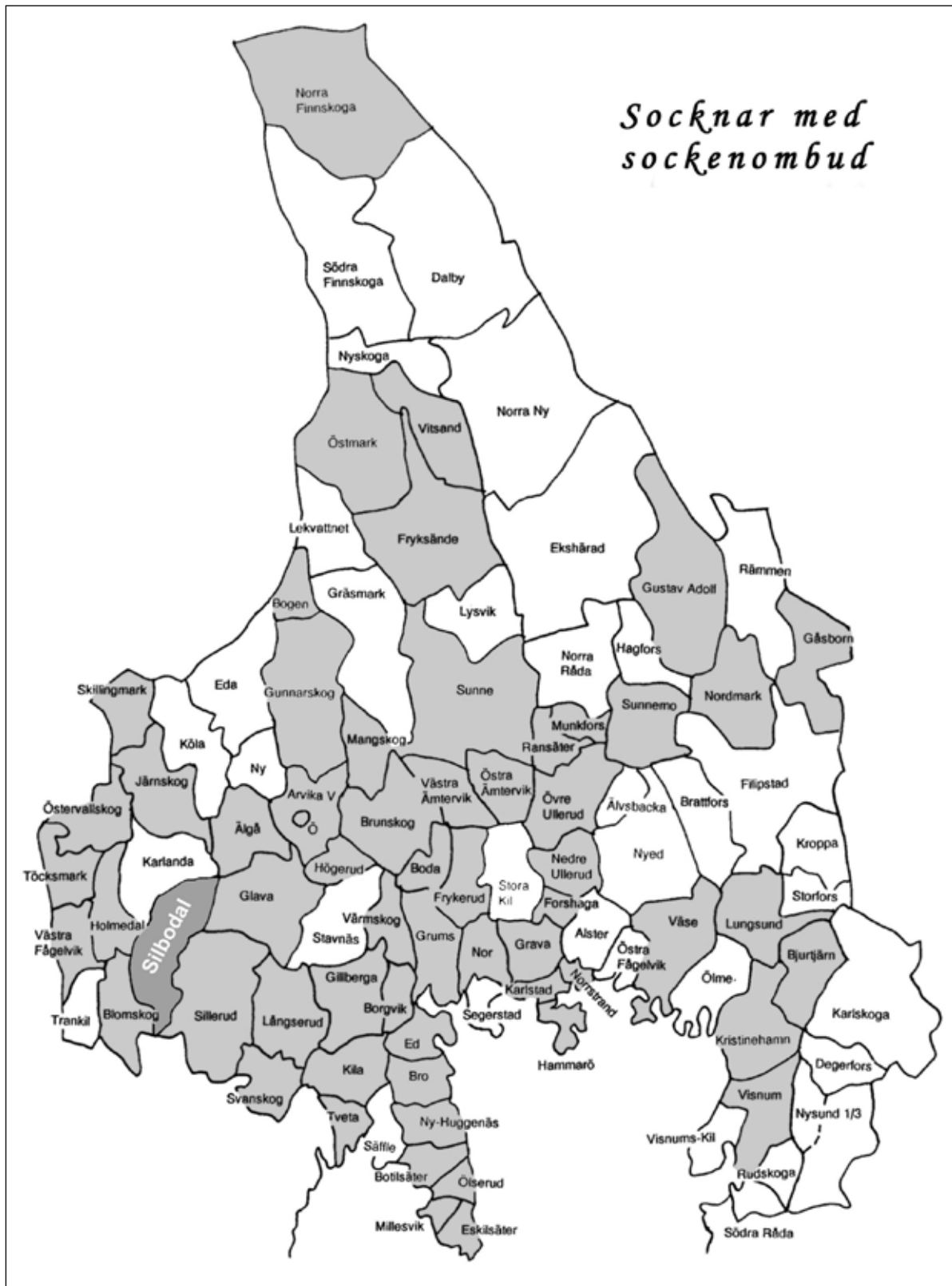
Vi närmar oss 1.400 medlemmar och vi skickar tidningen till andra föreningar/släktforskarföreningar och dessutom delar vi ut den i andra sammanhang. Så en upplaga på 1.600 bestämdes.

Redaktören hade dessutom lite funderingar kring nästa års 30-årsjubileum – något vi återkommer till.

Programgruppen kommer att ha sitt första möte för hösten den 20 september. Höstens program som är klart, finns att läsa dels på hemsidan och dels i vår tidning.

Som jag redan konstaterat så är det ju fortfarande sommar, vilket innebär att många av oss inte är så aktiva med vår forskning, och det gör också att det är viss stiltje även beträffande andra projekt.

*Nedtecknat av
Eva Lejrin*

Våra sockenombud

Av Åke Hörnqvist

På kartan här bredvid har vi gråfärgat de socknar där vi har sockenombud. Med den här artikeln vill jag puffa för denna förnämliga möjlighet för våra medlemmar att räta ut frågetecken i sin forskning, alternativt få nya kunskaper.

De flesta av våra ombud har släktforskat i många år och samlat på sig mycken erfarenhet av att läsa och tolka olika typer av arkivhandlingar.

I ombudens uppgifter ingår också att vara föreningens kontaktperson gentemot bibliotek, hembygdsföreningar och byalag.

På vår hemsida hittar du kontaktuppgifter till samtliga ombud under rubriken "Om Värmland". När du funnit din socken skall du klicka på "Adresser".

Vårt sockenombud i Silbodals

För att ge en bild av ett sockenombud har jag på en slump valt att besöka det senaste tillskottet i denna skara.

Hon heter Ingrid Larsson och svarar för Silbodals. (Den socknen har fått en starkare grå ton på kartan).

Ingrid började med släktforskning redan på 60-talet och detta av en alldeles speciell anledning. I ett skjul i hennes föräldrahem fanns nämligen en gammal träkista som ingen brydde sig om.

Den visade sig innehålla en massa gamla papper. Detta var givetvis mamma för ett barn med god fantasi och en stor portion vetgirighet så hon sparade undan den för eventuella framtida efterforskningar.

När sedan hennes egna barn hade uppnått tonåren, fick hon möjlighet att gå ut i förvärvslivet. Och då slumpade det sig så turligt att det just då var en deltidstjänst på pastorsexpeditionen i Årjäng som skulle tillsättas.

Nu fick hon helt plötsligt tillgång till alla de källor, som skulle göra det möjligt för henne att bringa ordning och samband mellan alla de personer som fanns omnämnda på de gamla dokumenten i hennes träkista.

På 90-talet, när datorn på allvar kom in i släktforskningen, blev även hennes man, John, intresserad av forskandet. Men framför allt hjälpte han till med att registrera alla hen-

nes uppgifter i Disgen. Tillsammans har de nu cirka 4000 personer i sina släktregister.

Ingrid och John är båda medlemmar i Silbodals hembygdsförening och John är fortfarande aktiv orienterare. Vid årets O-ringen i Halland, tog han en etappseger i klassen herrar 80!!

Paret bor i huset bredvid Johns föräldrahem. Han är fjärde generation på gården, som ligger mitt i tätorten.

På 1870-talet köpte Johns farmorsfar fastigheten Västtomta, som då var obebyggd. För att få material till boningshuset lät han montera ner sitt gamla hus i Halvarnäs, Glava sn stock för stock och frakta det vintertid via sjölederna ner till Årjäng och där återuppföra huset på nytt.

Det gamla huset står fortfarande kvar på tomten även om Ingrid och John byggde ett nytt hus på 60-talet.

Ingrids gamla träkista med mängder av gamla handlingar, den äldsta från 1804.

Ingrid och John vid en ursprunglig del av ladugården som Johns farmorsfar byggde i mitten av 1870-talet

Två socknar träder fram

Av Carl-Johan Ivarsson

Under arbetet med Karlanda sockenbok så kom jag i kontakt med uppgifterna om det äldsta omnämmandet av Karlanda socken, i ett norskt medeltida brev från 1344.

Brevet trycktes redan 1889-91 i källsamlingen Diplomatarium Norvegicum, del XIII. Det finns där avtryckt på sidan 15-16.

Numera behöver man inte besöka något forskningsbibliotek för att ta del av diplomatariet. Hela diplomatariet finns numera sökbart på nätet under adress: http://www.dokpro.uio.no/dipl_norv/diplom_felt.html

Jag blev nyfiken på dokumentet och beställde en digital kopia av det från norska Riksarkivet.

Eftersom vi inte hann få bilden innan sockenboken skulle tryckas så fick den inte plats där.

Men eftersom detta inte bara gäller det första omnämmandet av Karlanda utan också av Töcksmark så menar jag att det är av stort värde att uppmärksamma dokumentet. Man kan säga, att det är två socknar som träder fram.

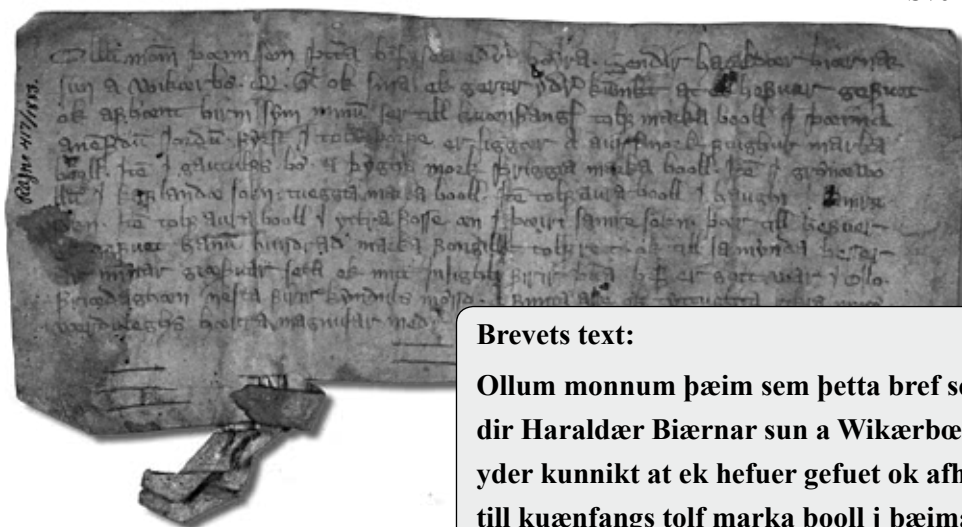
Det kom enligt diplomatariet från platsen Arebækken i Aremarks socken 1883. Sigillet, som har hängt i en frånskuren sigillrem, saknas.

Vad står det då i brevet? Ja, den medeltidsnorska språkformen är inte helt lätt att förstå, men diplomatarsammandrag säger att Harald Björnsson på Vikerbö kungör, att han

har givit sin son Björn olika gårdar i Aursmork (Rødenes) samt i Töcksmarks och Karlanda socknar samt 120 ”forngilde Mark” i anledning av hans giftermål.

”Gautulfs bæ” är Gottarsbyn i Töcksmark, medan gårdarna som nämns i Karlanda är ”Grönevalla”, en försvunnen gård, ”Haughj” (Hög) och ”yttra Fosse” som bör vara Södra Fors även om Norra Fors ligger nära Hög. Brevet är dagtecknat i Oslo den 30 januari 1344.

Brevet visar på de täta kontakterna över gränsen. Gränsborna på båda sidor lydde vid denna tid under samma kung, Magnus Eriksson. Han betecknas i brevet som ”Noreghs Swia ok Skane konongs”, konung över Norge, Sverige och Skåne!

Brevets text:

Ollum monnum þeim sem þetta bref sea eder høeyra sendir Haraldær Biærnar sun a Wikærbœ. Q. G. ok sina. ek gerer yder kunnikt at ek hefuer gefuet ok afhænt Birnj synj minum ser till kuænfangs tolf marka booll j þæima anemfdum jordum fyrst j Tokæporpe er liggær a Aursmork fiughur marka booll. jtem j. Gautulfs. bæ. a Þyghs mork þriggia marka booll. jtem j Grænæwollum j Kaflandæ sokn. tueggia marka booll. jtem tolf aura booll j Haughj j samre sokn. jtem tolf aura booll j yttra Fosse. æn j þæiri samre sokn. þær till hefuer ek gefuet hanum hundrad marka fongillt tolfrett ok till sannynða þesserar minnar giæfuar setti ek mitt jnsighli firir þetta bref er gort war j Oslo friædaghæn nesta firir kynduls mæsso. a fimta are ok tyttughta rikis mins werduleghs hærra Magnusar meder gudæs miskun Noreghs. Swia. ok Skane konongs.

Ordföranden har ordet

En regnig sommar är nu ett minne blott. Nu ser vi fram emot en fin höst.

Vi har lagt bakom oss en vecka med Klarhälja på Kärnåsen, varit med på Forshagafestivalen, Kulturveckan i Sunne och Släktforskar dagen i Borgvik samt Skördefesten på Värmlandsnäs.

Trots regn har vi haft gott om besökare vid de olika evenemangen. Vi har också avverkat släktforskar dagarna i Gävle, som du kan läsa om på annan plats i tidningen.

Kvar för året är Arkivens dag som går av stapeln lördagen 10 november på Arkivcentrum i Karlstad med temat "1912-2012 – vilka var ambitionerna och vad blev det."

Ansvariga för årets upplaga är Karlstad kommunarkiv, men vi medverkar givetvis. Året slutar med att vi deltar under Julmarknaden på

Forshaga Hembygdsgård Bråtarna 24 och 25 november.

Har du något förslag på kommande sommars evenemang tar vi tacksamt emot det.

Som du kan se i detta nummer av VärmlandsAnor, har programgruppen inom styrelsen, som vanligt tagit fram ett höstprogram. Synpunkter och förslag från medlemmarna på framtida program och aktiviteter är alltid välkomna.

Du kan ta kontakt med någon i programgruppen eller styrelsen och framföra vad just du tycker föreningen skall ta upp och verka för.

Några tips om du passerar eller planerar en tur: slussarna i Forshaga på Skivedsidan, en tur över bron till andra sidan älven, där du finner Klarälvsrummet med laxfisket i forsarna i Klarälven och ett besök på LM Erikssonmuseet i Värmskog. På

dessa platser kan man också njuta av en härlig räksmörgås - i Forshaga på Bergsgården Skived och i Värmskogs café.

Arbetet fortsätter med nästa version av VKBR. Ta gärna kommande mörka årstid i anspråk med att dra ditt strå till stacken med renskrivning av hel eller del av någon församling.

Vår kontaktman är Kurt Eriksson, som lämnar vidare upplysningar om "lediga" församlingar.

Som sagt – hösten är här och med den så kör vi igång med jourkvällarna på Arkivcentrum. Från och med den 20 september finns en av oss på plats varje torsdag mellan kl 16-19 för att hjälpa till med släktforskning. Kom gärna dit!

Hans

Arkivens dag

Lokal och datum för årets upplaga av Arkivens dag är fastställda. Det blir den 10 november mellan 10 00 och 15 00 i Arkivcentrums lokaler i Karlstad. Under september kommer den arbetsgrupp, som planerar detta arrangemang, att lägga fast programmet vad avser tema, inbjudna utställare och föredragshållare.

Lösenord

I förra numret angav vi det nya lösenordet till våra medlemsidor. Ordet trycktes på plastomslaget. Det var många som hade kastat det, när de senare läste vår notis om detta inne i tidningen. Från och med nu kommer vi att ange det för varje nummer.

Uppdatera din e-postadress

Har du bytt e-postadress? I så fall vore det bra om du meddelar oss. Skriv till:

thore@futureconsulting.se

Vi har kurser i släktforskning!

SV Värmland erbjuder kurser för både nybörjare och fortsättare. Titta in på vår kampanjsida för att läsa mer: www.svkampanj.se
Kontakta SV Värmland för mer info: 010-490 11 00

The Swedish-American Bridge Conference

Ett stort arrangemang på CCC i Karlstad 12-16 september 2012

I skrivande stund har den här konferensen ännu inte ägt rum, men när tidningen når ut till våra läsare så är den i full gång eller har redan gått av stapeln.

Det här är ett stort arrangemang i Karlstad, där Sveriges Släktforskarförbund är medarrangör och där även vi, Värmlands Släktforskarförening, är involverade. Vår ordförande, Hans Olsson, har suttit med i styrgruppen och vår förre ordförande, Bengt Nordstrand, deltar med ett föredrag.

Det här är en svensk-amerikansk framtidskonferens med deltagare från Sverige, USA och Kanada, med fokus på miljö, entreprenörskap och kultu-

rellt utbyte. Syftet med konferensen är att medverka till fortsatta student- och forskarutbyten mellan länderna. USA:s Sverige-ambassadör, Mark Brzezinski, kommer att närvara, likaså Sveriges USA-ambassadör Jonas Hafström. Även Håkan Loob kommer att delta med ett föredrag.

För att citera landshövding Eva Erikssons välkomstord: ”Det är av yttersta vikt att vi möts över generations- och nationsgränserna och kan utbyta erfarenheter från den tidiga emigrationen till nutida in- och utvandring.

Det har också stor betydelse att vi över dessa gränser får möjlighet att diskutera angelägna framtidsfrågor

som hållbar utveckling, entreprenörskap, miljöteknik och framtidstro.”

Under konferensen kommer det att finnas möjligheter för deltagarna att söka sina rötter på Sverige Amerika Centret.

Det här blir också Eva Erikssons sista stora framträdande som Värmlands landshövding. Även för Erik Gustavson, blir det här ett av hans sista framträdanden som föreståndare för SAC. Han kommer ju däremot att finnas kvar i styrelsen.

Eva Lejrin

WIKIPEDIA
Den fria encyklopedin

Här beskriver Anders Wennersten, en långtida och idog Wikipedian, sitt senaste projekt om socknar och församlingar:

En komplett uppsättning artiklar om alla Sveriges socknar och församlingar finns nu på Wikipedia, som, beträff-

fande grundinformation, är komplettere och korrektare än vad som finns i något annat uppslagsverk

På Wikipedia bestämde vi 2010, efter flera års diskussioner, att inte längre använda församling för att beskriva ett geografiskt område, utan i stället använda sockenbegreppet.

Anledning är den instabilitet som de frekventa sammanslagningarna av församlingar inneburit. Församlingarna föreslås också upphöra att vara en bas för folkbokföringen i en proposition som regeringen planerar lämna till riksdagen under hösten. Medan många som är måna om kulturarvet oroar sig för att de gamla begreppen försvinner, när församlingarna inte längre "duger" som indelningsbegrepp, så har vi på Wikipedia redan gjort det som behövs för att kunna fortsätta beskriva

Sveriges geografi i mindre indelningar än kommuner, med socknar, som aldrig upphört finnas till.

Förändringsarbetet i Wikipedia har genomförts i två faser, där den första fasen utfördes under tiden augusti 2010 till mars 2011 då artiklar om alla socknar, församlingar och äldre kommuner skapades/kompletterades och renodlades, med grundläggande administrativ historik

Den andra fasen har genomförts från juni 2011 till nu i september 2012 där alla församlingsartiklar kompletterats, så de har komplett administrativ historik och där alla sockenartiklar fått fullödlig information.

Wikipedia har nu 2 420 fullödiga artiklar om socknar och omkring 3 500 om församlingar.

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Socken>

Huldas hemlighet

Huldas hemlighet

Författare:

Birgitta Renström Linde

Idus Förlag, tryckt i Lettland 2012

243 sidor, pris 179 kr

ISBN 978-91-87001-09-3

Boken kan beställas från förlaget

på tel 0302-46101 eller e-post

ulrika@idusforlag.se

Författarens intresse för släktforskning väcktes på ett dramatiskt sätt.

På sin dödsbädd berättade nämligen hennes mamma, att hon för länge sedan hört ett rykte i släkten, att hon hade en bror. ”Jag skulle så gärna vilja veta? Jag vill inte dö så här nyfiken!”

Nu – fem år senare – har sökandet efter svaret resulterat i en bok om författarens mormor Hulda och hennes hemlighet. Jag har läst den med stor behållning. Framför allt imponerar skribentens förmåga att ”blåsa liv” i en ana, som hon aldrig träffat, bara hört berättas om.

För att ta till sig boken på rätt sätt bör man nog ta av sig släktforskarglasögonen och istället läsa boken

som en berättelse om en helt vanlig människa, hennes tankar, glädjeämnen, bekymmer och problem.

Att jag uppfattar personteckningen som mycket trovärdig, beror säkert på att författaren har ett yrkesliv bakom sig som lärare och psykolog, vilket säkert gett många möten och djupa samtal och en förmåga att sätta sig in i andra människors tankar och känslor.

Hulda föddes 1881 i Norra Råda. När hon är två år omkom fadern i en

brand i en kolmila. Där tar berättelsen sin början. Sedan får vi följa henne, först under uppväxten tillsammans med mor och syster hemma hos en godhjärtad farfar.

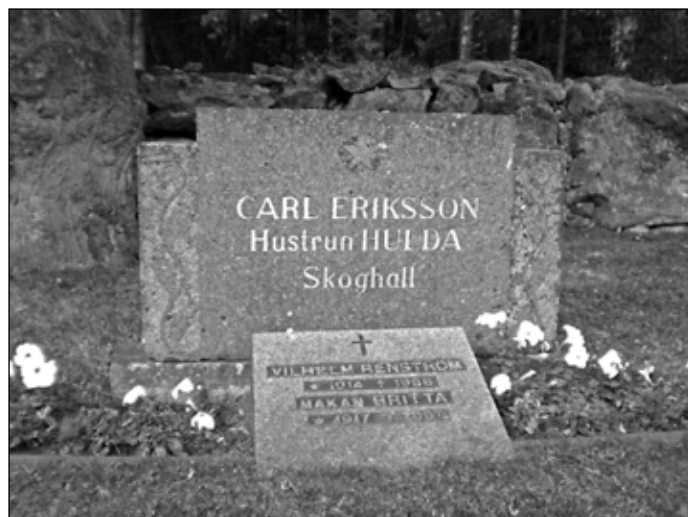
Sedan i ett hårdare klimat hos den man som hennes mamma av försörjningsskäl valt att gifte sig med.

Via pigjtjänst hos kyrkoherden i Norra Råda och goda vitsord därifrån, får vi sedan följa henne till en tjänst som piga/assistent till apotekaren i Håbo-Tibble och därefter till olika tjänster i Stockholm för att till slut hamna i Skoghall på Hammarö.

Tidsandan runt sekelskiftet 1800/1900 tecknas på ett – enligt min uppfattning - mycket övertygande sätt, varför jag utgår från att författaren har gjort en mycket omfattande research av fakta om det dåtida samhället.

Som släktforskare skulle man gärna vilja veta vilka källor hon använt men om detta finns inga uppgifter. I stället får vi nöja oss med författarens uppgifter i epilogen: ”Berättelsen om min mormors liv är fiktiv men utgår från kunskaper om den tid Hulda levat i och de avtryck hon gjort. Platserna är autentiska och personerna har alla funnits.”

Åke Hörnqvist

Huldans grav på Hammarö kyrkogård.

Foto: Åke Hörnqvist

HÖSTPROGRAM 2012

Arvika

Den tredje tisdagen i varje månad, september – december, mellan kl 15.00 och 18. 00 finns en erfaren släktforskare på plats i biblioteket.

Måndag 3 sept. kl 17.00	Aktuellt för hösten, diskussioner, frågor mm.
Måndag 1 okt. kl 17.00	Att läsa gammal handstil. Kenneth Larsson
Måndag 5 nov. kl 17.00	Föreningsarkiven - en guldgruva för släktforskare. Berith Sande, Folkrörelsernas arkiv
Måndag 3 dec. kl 17.00	En kvart var – 2 till 3 ur gruppen berättar om sina resultat och problem

Föreläsninglokal: Arvika bibliotek

Filipstad

Forskarjour på biblioteket den 2:a onsdagen och sista lördagen i varje månad.

På onsdagarna är jourtiden 16.00–18.00 och på lördagarna 11 00–13 00.

Torsdag 11 okt. kl 18.15	Bergsbruk i östra Värmland. Kurt Eriksson, Värmlands Släktforskarförening
Torsdag 22 nov. kl 18.15	Utvandring från Värmland. Mathias Nilsson, Sverige Amerika Center

Grums

Tisdag 18 sept. kl 18.30	Föreningsarkiven - en guldgruva för släktforskare. Berith Sande, Folkrörelsernas arkiv
Tisdag 16 okt. kl 18.30	Hur dokumenterar jag min släktforskning?
Tisdag 20 nov. kl 18.30	Bondens år samt tydning av handstilar. Staffan Myrenberg

Hagfors

Hittills har vi haft forskarjour alla torsdagar på biblioteket kl 14.00-17.00. Preliminärt räknar vi med att fortsätta med detta under hösten, perioden 6/9 till 29/11.

Under hösten planerar vi två föreläsningar; en om historiska kartor och en om fastighetsforskning. Datum och klockslag är ännu ej spikade.

Karlstad

Alla aktiviteter sker på Arkivcentrum, Almqvistsalen, vån. 7.

Forskarjour på Arkivcentrum varje torsdag kl 16.00 – 19.00 under perioden 20/9 – 13/12.

Torsdag 27 sept. kl 18.30	Boltzius - bedragare eller undergörare? Britt Rosén
Torsdag 25 okt. kl 18.30	Söka emigranter. Mathias Nilsson, Sverige Amerika Center
Torsdag 29 nov. kl 18.30	Livsbedingungen för bergsmännen och hammarsmederna i Bergslagen. Brage Lundström, Västerås

Dagträffar

Måndag 8 okt. kl 14.00	Bouppteckningar - innehåll och förekomst. Lars Gunnar Sander
Måndag 12 nov. kl 14.00	Vad landstingsarkivet kan erbjuda släktforskarna. Inga Kullgren, Landstingsarkivet
Måndag 10 dec. kl 14.00	Julseder förr i tiden. Personal från Värmlands museum

HÖSTPROGRAM 2012

Kristinehamn

Den 2:a tisdagen i varje månad har vi läshjälp på biblioteket, släktforskarrummet med början den 11/9 kl 14.00-17.00. Därefter den 9/10, 13/11 och 11/12.

Tisdag 25 sep. kl 19.00	Vad landstingsarkivet kan erbjuda släktforskarna Inga Kullgren, Landstingsarkivet
Tisdag 23 okt. kl 19.00	G Pettersson – utgivare av Kristinehamns Tidning och hängiven hembygds- och släktforskare. Håkan Karlsson, Karlskoga/Degerfors Släktforskarförening
Tisdag 27 nov. kl 19.00	Berättarkväll – två eller tre personer berättar i ca 15 min om sin forskning. Därefter diskussion och frågor.

Kurs för daglediga

Tisdag 2 okt. kl 14.00-16.30	Min Släkt.
------------------------------	------------

Det kommer att ske en del ombyggnader på bibliotekets övervåning under hösten. Platsen för träffarna kommer därför att utannonseras i lokalpressen.

Sunne

Släktforskarjour på biblioteket torsdagar 6/9, 4/10, 1/11 och 8/12 kl 13 00 – 17 00 samt lördagar 22/9, 20/10 och 8/12 kl 11.00 – 14.00.

Torsdag 6 sept. kl 17.00	Att göra en släktbok
Torsdag 4 okt. kl 17.00	Smeder i Fryksdalen
Torsdag 1 nov. kl 17.00	Begrepp och titlar
Lördag 10 nov. kl 11.00	Arkivens dag. Gränsvandring, DIS Norge
Torsdag 22 nov. kl 17.00	Bruken i Värmland.

Plats är alltid biblioteket i Sunne

Säffle

Tisdag 21 aug. kl 19.00	Mässvik i ord och bild. Åke Lilienau presenterar sin bok om Mässvik. Plats: Säffle Hembygdsgård, kaffe, inträde
Måndag 27 aug. kl 19.00	Information om Kommunarkivet i Säffle. Margareta Sandberg. Plats: Säffle Hembygdsgård, kaffe
Måndag 10 sept. kl 19.00	Oäkta barn och okända fäder. Anneli Bihl och Karin Wiik, Värmlandsarkiv. Plats: Säffle bibliotek, kaffe
Onsdag 26 sept. kl 19.00	Information om norsk släktforskning. Niels Hegge. Plats: Säffle Hembygdsgård, kaffe, inträde.
Måndag 15 okt. kl 19.00	Smått och gott ur Folkhälsoens arkiv. Berith Sande. Plats: Silvenska Villan, kaffe, inträde.
Måndag 29 okt. kl 18.55	Att läsa gamla skrifter. Gunnar Jonsson. Plats: Säffle bibliotek, kaffe
Måndag 26 nov. kl 18.55	Den nya gravstenseninventeringen. Sven Johansson. Plats: Säffle bibliotek, kaffe

Släktforskar dagarna i Gävle

Årets släktforskar dagar är nu till ända. Som vanligt var det trångt - men trevligt. Vi huserade i en monter tillsammans med Värmlandsarkiv, vilket vi gjort i flera år. Ett arrangemang som fungerar jättebra.

Lördag blev det trångt från första stund. Så trångt och tätt att vi blev tvungna att gå ut emellanåt för att andas!

Vår monter uppmärksammades, vi hade många intresserade besökare och vi syns bra i våra röda skjortor, även om det nu blivit fler som kommer med samma färg. Dags för ett nytt grepp kanske?

Det var som vanligt ett stort utbud av utställare. Alla ”de stora” var förstas på plats, som till exempel SVAR, Arkiv Digital, Ancestry, DIS, Family

Search m fl. Såväl Norge som Danmark hade utställare och i övrigt var det nog en överblick av mellansvenska släktforskarföreningar.

Något som jag tycker är roligt är att träffa andra människor och kanske komma på att man har något gemensamt.

Självt stötte jag på en kvinna, som råkade nämna att hon har rötter i Finland, vilket jag också har. Det visade sig att dessa kommer från samma socken och till och med från samma lilla by! Vilket sammanträffande, så nu återstår att se om vi är släkt. Jag kunde i alla fall tala om vart hon ska vända sig för att få hjälp.

Som vanligt var det svårt att komma in på vissa föredrag, vilket gjorde att jag hamnade på ett par föredrag,

som jag inte alls hade tänkt mig. I ärlighetens namn tyckte jag väl inte heller att de gav mig så mycket.

Jag tycker att man borde lärt sig detta från tidigare år och i stället satsa på färre föredrag, men sådana som man vet drar mycket folk och i stället förlägga dem i stora föreläsningssalar. Vi får se om Köping kan anamma detta. Där går nästa års släktforskar dagar av stapeln. Lite närmare så att fler av oss från Värmland kan åka dit.

Som sammanfattning tycker jag att det var ett bra arrangemang. Man kan nog knappast föreställa vilket stort arbete som ligger bakom ett sådant här arrangemang.

Eva Lejrin

*Som vanligt delade vi monter med Värmlandsarkiv.
Foto: Kurt Eriksson*

Fler bilder från Gävle:

Ibland var det trångt!
Foto: Göran Dour

Sverige Amerika Centrat gjorde reklam för EMI-WEB. Foto: Gunnar Jonsson

Bokförsäljning - som vanligt en viktig del av Släktforskar dagarna. Foto: Gunnar Jonsson

Family Search - en av de större utställarna.
Foto: Gunnar Jonsson

Ur andra medlemsblad

Värmlänningar

AnRopet 2012:2

(StorStockholms Genealogiska Förening)
Konstnärsminnen av *Dagmar Lindberg*: bl a Karolina Jonsson f 1835 i Karlstad, Carl Gustaf Hult f 1820 i Värmland och Signe Teresia Elisabet Löfgren f 1874 i Värmskog.

Diskulogen nr 97

(Föreningen DIS)
Långvarig väntan av *Marianne Mårtensson*: bl a Johan Vilhelm Adler född 1791 i Filipstad.

Dis-Play 2012:2

(DIS-Öst)
Domböcker – en aldrig sinande källa av *Eivor Plantin*: gifte mannen Per Christophersson och pigan Malin Svendsdotter, båda från Norra Ström och Silbodals socken, dömda för hor år 1700. Helgforsk och gäckande anfäder av *Elisabeth och Per Bergdahl*: Maria Torsell och smeden Peter Svart i Köla 1783.

Flydda dagar 2012:1

(Linde Bergslags SläktforskarFörening)
Hytta, hammare och herr Geijer av *Thomas Olsson*.

Runar 2012:1 och 2

(Östfold Historielag)
Den eldste historien til Søndre Skjorten i Askim av *Fredrik Johannes Skjorten*: bl a nämns Sudrheimätten på Hammarö under 13- och 1400-talet.

Vägledningar till material som finns på landsarkiven.

Mycket bra introduktioner om bl.a hushållningssällskapen

Gå till Riksarkivets hemsida:

www.riksarkivet.se.

I vänsterspalten - välj -Publicerat
Välj "Utgiven av:" Landsarkivet i Uppsala
Välj "kategori": Vägledningar

Runslingan 2012:2

(Upplands Släktforskarförening)
Syskonen Nilssons släkträd av *Denise Hellström*: bl a Sigrid Margareta Andersson f 1899 i Arvika.

Skytilen 2012:2

(Romerike Historielag)
Vailes av *Jon Nordlie*: Martin Jansson född 1878 i Vitsand. Slaekt & Slekt 2012:2 (Solör Slektshistorielag)
Prestfinnen av *Erik Kvesetberg*: Mattis Kavalainen f ca 1687 i Kyrkskogen, Bogen. Hvem var Thorvald Thoresen: Töris Bertilsson Tossvainen f 1824 i Possåsmon och Södra Finnskoga

Övrigt

Hallandsfarares Information Nr 96

(Hallands Släktforskarförening)
Ellis Island av *Charlotte Lindgren*. Att släktforska i Danmark av *Inger Gärdfors*.

Slekt och Data 2012:2

(DIS-Norge)
Når kirkeboka har gått tapt av *Liv Marit Haakenstad*

Släkt och Hävd 2012:2

(Genealogiska Föreningen)
Genvägar för genealogen – DNA-jämförelser som verktyg i släktforskningen av *Magnus Bäckmark*.

Ättlingen 2012:1

(Skövde Släktforskarförening)
Bouppteckningar av *Ulf Borg*.

Tack Släktdata* för tipset!

* www.slaktdata.org

Nr 172

Tankar kring en antavla med hål - en kommentar till antavla 172

Fredrik Andersson Kullander är min mormors far. Han var den näst yngsta i en stor gruvarbetarefamilj – i familjen föddes 11 barn. Tre av barnen nådde aldrig vuxen ålder. Fredrik gifte sig 1871 med Anna Kajsa Lund från Ölme, som var piga hos patron Carl Fredrik Chöler på Storbroyttan. Fredrik var då gruvsdräng i Finshytteberg. Inom loppet av ett par tre år flyttade familjen (som utökats med två döttrar) till Persberg, där Fredrik fortsatte som gruvsdräng. Makarna fick totalt sju barn, varav min mormor Frida var yngst.

Antavlan har tyvärr många luckor. Det hindrar dock inte att jag har mina funderingar om hur några av de tomma rutorna skulle kunna fyllas i. För mina nedan angivna påståenden tar jag gärna emot synpunkter i form av rättelser, avfärdanden eller (helst) bekräftelser.

Maria Andersdotter i Bjursundet (7)

Hennes föräldrar skulle kunna vara Anders Larsson och Kerstin Jansdotter i Gällserud, Nyed. De fick en dotter Maria 1777, för övrigt den enda Maria i Nyed det året som hade en far vid namn Anders. Men det behöver ju inte betyda att det är ”rätt” Maria för det. Hittills är det paret i Gällserud som ”passar” bäst. Men några riktiga bevis har jag tyvärr inte. Har någon annan det?

Catarina Larsdotter i Upperud (19)

Hennes föräldrar tror jag var Lars Olofsson och Kerstin Nilsson i Långenäs, Alster. De fick en dotter Catarina 1711. I husförhörslängden

(Alster AI:2, åren 1726-1733, sidan 85) finns en notering att Catarina befann sig i Nyed. I Långenäs fanns vid den här tiden inte så många Catharina att välja på, men man vet ju aldrig. Inom parentes kan nämnas att Kerstin Nilsson troligen är från Öjering i Alster.

Johan Andersson Kullander i Laskerud (8)

Jag letade länge efter Johans härkomst. Men nu tror jag att jag hittat en någorlunda rimlig/trolig lösning på problemet. Jag skulle vilja placera hans ”vagga” i Medelplana i Västergötland. Men först vill jag starta ”berättelsen” i Nyed med omnejd.

Den tidigaste noteringen jag hittat för Johan Kullander i Nyed är i mantalslängden år 1749 (husförhörslängd saknas före 1776 i Nyed). Då var han betjänt och senare ”skrivare” på Övre Föskeds Hammare. 1758 flyttade Johan till Molkom, där han fortsatte som bokhållare.

I närheten av Nyed och lite längre norrut i Värmland fanns vid den här tiden ytterligare personer med efternamnet Kullander. I Alster fanns **Måns Andersson Kullander** och i Lysvik (Bada bruk) fanns bruksbokhållaren **Peter Kullander**. Dessutom hade vi bonden och mjölnaren **Erik Andersson** i Alster, som mig veterligen själv aldrig använde efternamnet Kullander, men vars son Olof gjorde det (skraddare och klockare i Borgvik). Flera med mig har frågat sig om dessa fyra (Erik, Peter, Måns och Johan) var bröder. Att Måns och Johan var bröder har verifierats i domstolsprotokoll (t.ex. Väse HR 1760, § 67, den 18 september). När det gäller Peter Kullander har jag t.ex. aldrig sett hans patronymikon, vilket hade kunnat vara till viss hjälp.

Om de nu är bröder – varifrån de kom? Att jag fick upp ögonen för Medelplana vid Kinnekulle, berodde främst på den i Stavnäs (sydvästra Värmland) bosatte Jonas Kullander. Han var frälseinspektör och ursprung-

ligen hemmahörande i Medelplana. Jonas föddes där 1740. Hans föräldrar var Jonas Arvidsson och dennes hustru Anna Andersdotter från Stora Trolmen, Medelplana. Att ytterligare Kullandrar ”dyker upp” i Värmland med likartat yrke dessutom (Johan i Nyed tituleras bruksinspektör i ”sin” bouppteckning från 1805) kan tyda på en koppling, tänkte jag. Nästa fråga: Är det möjligen så att **Anna Andersdotter** var syster till Erik, Måns, Peter och Johan Kullander i Värmland?

En liten djupdykning i Medelplanas kyrkböcker (och mantalslängd) har bland annat gett följande: Anders Eriksson från Tompten i Medelplana gifte sig den 2 juli 1693 med Margareta Andersdotter i Lilla Trolmen. Båda makarna anges vara födda i församlingen. De får (enligt Medelplanas födelseböcker) följande barn:

- Karin född i sept 1693 (Lilla Trolmen)
- **Erik** född 22 mars 1695 (Tompten)
- Dödfött barn i augusti 1698
- Tvillingarna Rangela och Britta födda 10 juli 1699 (Rangela dör i juni 1700 och Britta dör i mars 1701)
- **Per** född 19 december 1701 (Den längre namnformen för Per är ju Petrus/Peter eller Peder)
- Anders född 2 augusti 1704
- **Anna** född 8 mars 1707 (St. Trolmen)
- Ej namngivet barn fött 31 mars 1709 (St Trolmen).

Tyvärr har jag inte hittat vare sig Måns eller Johan i Medelplanas födelseböcker. Det icke namngivna barnet född 1709 skulle eventuellt kunna vara **Måns**. Han sägs vara född just

Fortsättning på sida 26

Antavla nr 172	Upprättad för Fredrik Andersson Kullander, f. 1845 i Änggruvan, Färnebo (S)				mm f(14) t. Britt-Marie Gerdin. Alla orter i (S) län	
Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V		
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63		
Nr 2. far	Kullander	Kullander, Johan Andersson. Bokhåll.				
Kullander	Anders	f c1711			16	
Anders	f 1762	d 1805, Nyed, Laskerud				
Gruvarbetare		g 1761, Nyed	8		17	
f 1799	Nyed, Upperud	Torbjörnsdotter, Stina	Olofsson, Torbjörn			
Sunnemo, Noretorp	d 1808		c1710 - 1794, Nyed, Upperud		18	
d 1869	Nyed, Hedås	d 1814, Nyed, Laskerud	Larsdotter, Catarina			
Färnebo, Finshyttan	g 1797, N Råda		9 d 1783, Nyed, Upperud		19	
g 1825	Månsdotter	Olsson, Måns				
Nyed	Katarina	f c1720			20	
Nr 1. ansökare		d 1785, Sunnemo, Bosjön				
Kullander	f c1760	g 1752, Sunnemo	10		21	
Fredrik Andersson	Sunnemo, Bosjön	Svensdotter, Catharina				
Gruvdräng	d 1816	f c1720			22	
f 1845	Nyed, Hedås	d 1799, Gustav Adolf, Sättersta				
Färnebo, Änggruvan			5		23	
d 1916	Jonsson	Larsson, Jonas	Olofsson, Lars			
Färnebo, Persberg	Petter	f 1725, Nyed, Bjursundet			24	
g 1871		d 1806, Nyed, Bjursundet	Jonsdotter, Barbro			
Färnebo	f 1761	g 1752	12 c1700 - 1743, Nyed, Bjursundet		25	
Lund	Nyed, Bjursundet	Hansdotter, Maria	Hansson, Hans			
Anna Cajsa	d 1836	f 1725, Nyed, Nolby	c1685 - 1746, Nyed, Nolby		26	
f 1845, Ölme	Nyed, Bjursundet	d 1780, Nyed, Bjursundet	Larsdotter, Annika			
Nr 3. mor	g 1803, Nyed		13		27	
Petersdotter	Andersdotter					
Stina	Maria	f			28	
f 1805		d				
Nyed, Bjursundet	f c1777	g	14		29	
d 1884	d 1841	f				
Färnebo, Finshyttan	Nyed, Bjursundet	d			30	
			7			
					31	
31/10 2011						

En kommentar till antavla 172 - (fortsättning från sida 24)

1709 (t.ex. Alsters husförhörslängd AI:10, sid 94). **Johan** är född 1711 om man får tro Nyeds husförhörslängder (hfl).

För de tre barn som finns med i ovanstående ”lista”, passar födelseuppgifterna väl ihop med respektive uppgifter i hfl. **Erik** anges i Alsters hfl (AI:5 sidan 110) vara född 1695. **Peters** (Pers) födelseuppgifter stämmer också väl. I Lysviks hfl anges han vara född 1701 (AI:3, sidan 123). På ”nätet” figurerar även uppgifter om att Per skulle vara född den 16/12 1701, vilket i så fall (om det stämmer) skulle vara nästan ”mitt i prick”. **Annas** födelsår är enligt Medelplanas hfl 1708 (AI:2, sidan 25), vilket får anses vara någorlunda nära.

Slutsatsen är alltså att **Anders Eriksson och Margareta Andersdotter** i Medelplana är föräldrar/anföräldrar till alla ovan nämnda Kullandrar. Verkar det rimligt – troligt?

En liten pusselbit till, som ytterligare skulle kunna stärka ovanstående resonemang, hittade jag nyligen i Nyeds flyttlängd B:1, år 1764 (nr 41). Då inflyttade nämligen en dräng **Anders Kullander från Medelplana till Molkom** (dvs. just till den ort i Nyed, där Johan Kullander arbetade som bokhållare). Det kan väl ändå inte ha varit en slump?

Jag gissar att denne Anders var en yngre bror (född 1744) till Jonas Kullander i Stavnäs. Anders första hustru var Britta Stina Malmgren, född 1745 i Filipstad. De fick dottern Anna Maria 1767. Hon döptes i april samma år i Brattfors (Brattfors C:1). Makarna bosatte sig i Medelplana, där Anders var trädgårdsmästare. Hustrun dog 1774. Anders gifte om sig med Maria Magdalena Ullberg.

En sista fråga: Om allt detta stämmer – hur kommer det sig att en – till synes – vanlig familj i början av 1700-talet ”producerade” barn (och barnbarn) som ”valde” yrken där det krävs såväl skriv- som räknekunskap i en tid när allmän skolundervisning saknas?

Jag har gjort en sammanställning om Johan Kullanders och hans hustru Stina Torbjörnsdotters barn och övriga ättlingar fram till slutet av 1800-talet (eller så långt det varit möjligt). Det är en ca 40-sidig ”historia”, som jag kan skicka per e-post (gratis) till eventuella intresserade.

*Britt-Marie Gerdin
Gnejsstigen 4
196 33 Kungsängen
per.gerdin@tele2.se*

Nr 173

Jag heter Britt Andersson och bor sedan drygt 40 år i Värmland, men kommer ursprungligen från Småland.

Jag har varit intresserad av släktforskning och historia sedan ungdomen. Efter pensioneringen blir det förhoppningsvis mer tid och mer forskning.

Sedan jag kom till Värmland har jag forskat på min mans släkt. Frågade en del äldre släktingar, men som alltid borde frågat mer.

Probanden, som jag utgår ifrån, är min mans farfar, som kommer från Kila och bott där i flera generationer, som synes. Farmodern kom från Tvetå och så småningom har jag även en antavla från hennes sida.

Några saker som slår en är, dels att man bott i samma socken i så många generationer, dels att många barn blev föräldralösa väldigt tidigt. Listan är ej fullständig. Jag har fler namn, men kan ej helt säkerställa dem. Kanske någon vet?

*Britt Andersson
Säfte
britt_and@telia.com*

Gårdsnamn i Knöstad, Kila socken har hämtats från boken ”Knöstads hemman i Kila socken” (red:s anm.).

Nytt från Arkivcentrum i Karlstad

För forskare som har anor i Stockholm finns nu möjligheten att söka i CD'n Rotemannen.

Den innehåller uppgifter ur Rotemansarkivet åren 1878-1926 och hela Stockholm är med förutom Övre Norrmalm, Vasastan och Bromma. (Rotemansinstitutionen övertog folkbokföringen från församlingarna under dessa år).

CD'n innehåller även några kartor över Stockholm samt beskrivning av de olika stadsdelarnas utveckling.

I forskarexpeditionen finns nu en ny och utökad upplaga av boken Svenska sjukdomsnamn i gångna tider av Gunnar Lagerkrantz.

Antavla nr 173	Upprättad för August Andersson, f. 1/8 1863 i Nerhagen, Knöstad, Kila (S)					sv fft. Britt Andersson. Alla orter i (S) län				
Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V	Generation V	Generation V	Generation V	Generation V	Generation V	Generation V
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63	Nr 32-63	Nr 32-63	Nr 32-63	Nr 32-63	Nr 32-63	Nr 32-63
Nr 2. <u>får</u>	Jonsson	Olofsson, Jon. Bonde, nämndeman	Bengtsson, Olof. Bonde, nämndeman	Larsson, Bengt. Bonde	Larsson, Bengt. Bonde	Larsson, Bengt. Bonde	Larsson, Bengt. Bonde	Larsson, Bengt. Bonde	Larsson, Bengt. Bonde	Larsson, Bengt. Bonde
Olsson	Olof	f 14/9 1723, Kila, Gambol	c26/12 1693, Kila - 10/1 1758, Kila	Jonsdotter, Gumilla	Jonsdotter, Gumilla	Jonsdotter, Gumilla	Jonsdotter, Gumilla	Jonsdotter, Gumilla	Jonsdotter, Gumilla	Jonsdotter, Gumilla
Anders	Bonde	d 25/3 1784, Kila, Gambol	Jonsdotter, Ingrid							
Bonde	f 20/9 1783	g 12/6 1764, Svanskog	8							
f 29/12 1828	Kila, Gambol	Olsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde							
Kila, Knöstad, Nerhagen	d 25/8 1848	f 17/12 1741, Svanskog, Skarbol N	2/12 1700, Svanskog - 2/9 1760, Svanskog	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde
d 29/1 1881	Kila, Knöstad, Nerhagen	d 25/4 1804, Kila, Östensbyn	9	Simonsdotter, Ingrid	Simonsdotter, Ingrid	Simonsdotter, Ingrid	Simonsdotter, Ingrid	Simonsdotter, Ingrid	Simonsdotter, Ingrid	Simonsdotter, Ingrid
Kila, Knöstad, Nerhagen	g 28/6 1807, Kila	4	9	1707 - 18/4 1768, Svanskog, Skarbol N	1707 - 18/4 1768, Svanskog, Skarbol N	1707 - 18/4 1768, Svanskog, Skarbol N	1707 - 18/4 1768, Svanskog, Skarbol N	1707 - 18/4 1768, Svanskog, Skarbol N	1707 - 18/4 1768, Svanskog, Skarbol N	1707 - 18/4 1768, Svanskog, Skarbol N
g 19/4 1860	Bryngelsdotter	Svensson, Bryngel. Bonde	Olofsson, Sven. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde	Nilsson, Olof. Bonde
Kila	Britta	f 6/1 1749, Kila, Knöstad, Hagen	24/6 1705, Kila - 16/2 1784, Gillberga	Jonsdotter, Karin	Jonsdotter, Karin	Jonsdotter, Karin	Jonsdotter, Karin	Jonsdotter, Karin	Jonsdotter, Karin	Jonsdotter, Karin
Nr 1. <u>ansökare</u>		d 16/3 1827, Kila, Östensbyn	Bryngelsdotter, Britta							
Andersson	f 29/9 1788	g 20/3 1780, Kila	10	Hansdotter, Malin	Hansdotter, Malin	Hansdotter, Malin	Hansdotter, Malin	Hansdotter, Malin	Hansdotter, Malin	Hansdotter, Malin
August	Kila, Östensbyn	Svensdotter, Sigrid	Ersson, Sven. Bonde							
Lantbrukare	d 19/1 1871	f 1754, Kila, Gambol	1719 - 8/2 1773, Kila, Gambol							
f 1/8 1863	Kila, Knöstad, Nerhagen	d 14/3 1792, Kila, Östensbyn	11	Hansdotter, Maria	Hansdotter, Maria	Hansdotter, Maria	Hansdotter, Maria	Hansdotter, Maria	Hansdotter, Maria	Hansdotter, Maria
Kila, Knöstad, Nerhagen	5	11	29/11 1728, Kila - (18/11 1787, Kila							
d 26/6 1938	Andersson	Olsson, Anders. Bonde	Andersson, Olof. Bonde							
Tveta, Hulta	Nils	f 1/1 1746, Kila, Hallerud	1714 - 1/4 1764, Kila, Hallerud							
g 13/9 1889	Hemmansägare	d 23/4 1817 i Kila, Hallerud	Persdotter, Annika							
Tveta	f 21/9 1789	g 26/12 1773, Kila	12							
Johannesdotter	Kila, Hallerud	Olsson, Olof	Olofsson, Olof							
Stina	d 24/11 1855	f 10/3 1749, Kila, Kleven La	21/8 1709, Kila, Ölserud - 12/8 1791, Kila							
f 28/1 1868, Tveta	Kila, Hallerud	d 24/5 1828, Kila, Hallerud	Persdotter, Maria							
Nr 3. <u>mor</u>	g 28/12 1817, Kila	6	13	Bengtsson, Per	Bengtsson, Per	Bengtsson, Per	Bengtsson, Per	Bengtsson, Per	Bengtsson, Per	Bengtsson, Per
Nilsson	Persdotter	Andersson, Per. Bonde	Månsson, Anders. Bonde							
Maria-Cajsa	Kajsa	f 28/7 1761, Kila, Takene V	25/2 1737, Kila, Takene V - 2/5 1793, Kila							
f 7/4 1827	f 21/7 1796	d 16/8 1835, Kila, Kärrholmen, Bråte	14							
Kila, Hallerud	Kila, Kärrholmen, Bråte	g 4/5 1789, Kila	14							
d 12/9 1873	Kila, Kärrholmen, Bråte	Jansdotter, Maria	Johansson, Johan. Bonde							
Kila, Knöstad, Nerhagen	d 23/5 1867	f 7/10 1762, Kila, Kärrholmen, Bråte	11/5 1723, Kila, Kärrh. - 5/4 1774, Kila							
	Kila, Hallerud	d 6/10 1841, Kila, Kärrholmen, Bråte	Olsson, Karin							
19/3 2012	7	15	1722 - 19/4 1773, Kila, Kärrholmen, Bråten							

Ny folkbokföring raserar kulturarvet

Regeringens planer på att göra om folkbokföringen måste stoppas. Att ta bort indelningen i församlingar/socknar skulle få stora negativa konsekvenser. Detta är en av de viktigaste kulturarvsfrågor vi någonsin stått inför, skriver 22 professorer, akademiledamöter med flera.

Uttalande vid Sveriges Släktforskarförbunds (SSf) riksstämma i Gävle 2012, med anledning av regeringens planer på att göra genomgripande förändringar av den svenska folkbokföringen.

Den svenska befolkningsstatistiken har sedan 1600-talet utgått från en genom tiderna i princip oförändrad indelning av landet i ett par tusen församlingar (tidigare socknar). Församlings- och sockenindelningen är levande i människors medvetande och har stor betydelse för lokal identitet och tillhörighet. Den långa obrutna befolkningsstatistiken gör det möjligt att i historieforskning följa människor från vaggan till graven, till glädje för hundratusentals släkt- och bygdeforskare över hela Sverige. Denna befolkningsstatistik är väsentlig för planeringen av vår gemensamma framtid.

SSf vill härmed kraftfullt protestera mot alla planer på att förändra indelningsgrunden. Den gamla församlingsindelningen är, liksom socknarnas namn, levande historia med stark livskraft under nära tusen år och en integrerad del av landskapsmiljön. Den är en del av Sveriges immateriella kulturarv, vilket regeringen så sent som 2010 förbundit sig att skydda när man ratificerade Unescos konvention för skydd av det immateriella kulturarvet.

SSf uppmanar regeringen att följa det förslag som Folkbokföringsutredningen (SOU 2009:75) föreslog i sitt betänkande, nämligen att folkbokföringen ska ske i historiskt stabila distrikt som följer Svenska kyrkans församlingsindelning 1999/2000.

Sveriges Släktforskarförbunds stämma Gävle 25/8 2012

Släktforskning lättare med bovar i slakten...

GÄVLE Under 1800-talet förlorade Värmland hälften av sin befolkning.

- Många tog sig upp till Gävleområdet för att jobba inom skogsnäringen, säger Hans Olsson, ordförande för Värmlands Släktforskarförbund.

Efter en mjukstart med diverse konferenser i går drar nu Släktforskar dagarna 2012 igång på allvar med föredrag och utställningar på högskoleområdet. Arrangörerna förväntar sig 3000 besökare under helgen.

Några av utställarna håller till i idrottshallen Idun - där

En förutsättning för att komma så långt är att man har haft adel, präster, officerare eller kriminella i slakten.

Hans Olsson
släktforskare

ibland Värmlands Släktforskarförbund.

- Vi är en av de största i Sverige med 1400 medlemmar. Hälften av dem bor i Värmland och resten är spridda över världen. En stor del bor i USA, Kanada och Finland, men även

kring Gävle och Sundsvall finns många med rötter i Värmland, säger Hans Olsson.

Själv har han spårat sin släkt bakåt till slutet av 1600-talet. Men vice ordförande Kurt Eriksson är värre - trots att den första folkbokföringslagen kom först år 1686 har han lyckats ta sig ända till 1540-talet.

- En förutsättning för att komma så långt är att man har haft adel, präster, officerare eller kriminella i slakten.

I hans fall handlar det om den sistnämnda kategorin. I domböcker har han kunnat läsa rättegångsprotokoll om förfädernas förseelser.

- Men de var inga mördare,

deras brott kunde vara att de tagit rågen av grannen eller inte underhållit en vägtrumma, säger Kurt Eriksson.

Vad är tjusningen med släktforskning?

- Samtidigt som man hittar sina rötter lär man sig historia, geografi och om dåtidens livsbetingelser. I bouppteckningar kan man läsa hur många höns en familj hade eller vad kossan och hästen hette, säger Hans Olsson.

Erik Wikström
026-159629
erik.wikstrom@gd.se

Som information till de som inte tidigare sett reportaget som Gefle Dagblad gjorde i samband med Släktforskar dagarna på fredag kväll och som publicerades i nämnda tidning på lördag morgon.

Säkert det som gjorde så mycket besök i montern.